

ERFGOEDDAG

HELDEN IN WESTHOEK-ZUID

ZONDAG 22 APRIL 2012

CO₇ ERFGOEDCEL

HELDEN

IN WESTHOEK-ZUID

Heuvelland | Ieper | Langemark-Poelkapelle
Mesen | Poperinge | Vleteren | Zonnebeke

ERFGOEDDAG | 22 APRIL 2012

HOE GEBRUIK JE DEZE BROCHURE?

Op het vlak van **Helden** heeft het roerend (schilderijen, documenten, beelden, kranten...) en immaterieel (verhalen, tradities, gebruiken...) erfgoed van de zuidelijke Westhoek heel wat te bieden.

In deel één van deze brochure worden verschillende helden aangereikt die de bezoekers moeten doen warmlopen voor Erfgoeddag. Er wordt kort ingezoomd op helden die aan bod komen tijdens de activiteiten van Erfgoeddag, maar ook andere helden komen aan bod. Er wordt getracht een voorsmaakje te geven van wat er kan verwacht worden tijdens de activiteiten. Deze helden worden per gemeente aan je voorgesteld van [pagina X? tot X?](#).

Ook de activiteiten van 22 april worden per stad of dorp voorgesteld van [pagina X? tot pagina X?](#). Per activiteit is er een korte beschrijving en wat praktische informatie.

Op de achterflap van de brochure vind je op een kaart de locatie van de verschillende activiteiten.

- toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- gedeeltelijk toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- Je kunt uiteraard niet alles bezoeken op Erfgoeddag zelf. Daarom vermeldt de programmabrochure met een pijltje welke tentoonstellingen je, al dan niet betalend, kunt bezoeken na Erfgoeddag. Je kunt ook de permanente collectie of andere lopende tentoonstellingen gratis bezoeken op Erfgoeddag.

INHOUD

- [06] **Voorwoord**
- [08] **Deelnemende organisaties**
- [10] **De Westhoek, een streek vol helden**
- [70] **Activiteiten op 22 april 2012**
 - [00] Ieper
 - [00] Hollebeke (Ieper)
 - [00] Zillebeke (Ieper)
 - [00] Poperinge
 - [00] Watou-Abele (Poperinge)
 - [00] Kemmel (Heuvelland)
 - [00] Nieuwkerke (Heuvelland)
 - [00] Langemark-Poelkapelle
 - [00] Westvleteren (Vleteren)
 - [00] Zonnebeke
- [00] **Ook te beleven op Erfgoeddag**
- [00] **Meer erfgoed in Westhoek-zuid**
- [00] **Kaart regio**
- [00] **Colofon**
- [00] **Praktische informatie**

VOORWOORD

Beste erfgoedvrienden,

De 12de editie van Erfgoeddag staat voor de deur. Zondag 22 april is het zover. Dan staat het immaterieel en roerend cultureel erfgoed centraal. Het thema 'Helden' wordt in gans Vlaanderen aangegrepen om op zoek te gaan naar belangrijke lokale figuren. De musea, bibliotheken, archieven, erfgoed- en andere verenigingen organiseren uiteenlopende activiteiten, waarin helden op verschillende manieren belicht worden. In de zuidelijke Westhoek kun je dit jaar deelnemen aan 14 activiteiten. Verschillende organisaties hebben zich ook nu weer ingezet om het evenement mogelijk te maken door boeiende activiteiten in te richten.

Vanuit het cultureel erfgoed uit de regio worden allerhande *helden* benaderd. De deelnemende organisaties gaan op zoek naar wie de helden van hun gemeente zijn. Het begrip *held* wordt op verschillende manieren ingevuld. Het zijn niet louter *grote* helden, ook minder gekende personen verdienen en krijgen aandacht op Erfgoeddag. Het is niet de bedoeling om alleen maar hapklare helden aan te bieden. De bezoekers worden uitgenodigd om mee na te denken over het begrip. Zijn alle aangeboden personen ook de titel held waard?

Verschillende criteria worden door verschillende mensen gebruikt om helden uit de maatschappij te benoemen. Niet iedereen die het verdient, verkrijgt de titel. Anderen worden onterecht als held bestempeld. Zoals vaak het geval is met geladen begrippen, verandert ook de invulling van het begrip held doorheen de tijd. Morele heldhaftigheid verkrijgt heden ten dage meer aandacht dan fysieke prestaties (tenzij het om sport gaat), in het verleden was dit vaak omgekeerd.

Deze regionale brochure biedt je een overzicht van alle activiteiten. Daarnaast worden verschillende helden van de regio voorgesteld om zo nog een gevarieerder beeld te geven van wie de historische figuren van de streek zijn.

Graag tot op Erfgoeddag!

Frans Masson
Voorzitter CO,

Marleen Baelde, Franky Bryon, Frans Lignel, Lieven Vanbelleghem, Geert Vandewynckel, Darline Van Eeckhoutte, bestuursleden CO, en schepenen van cultuur / historische zaken

Dames en heren, Erfgoedliefhebbers,

Helden zijn van alle tijden, alleen de manier waarop ze verschijnen en geportretteerd worden verschilt nog al eens. Je hebt de gemaskerde Batman, de iconisch eenvoudige *look* van Kuifje, het geweldige harnas van een ridder en het afgelichte designerkostuum van een James Bond.

Elke erfgoedwerker komt ze wel eens tegen in die boeiende zone tussen toekomst, heden en verleden. De Franse historicus Marc Bloch ziet die zone als de "solidariteit tussen de tijdperken". Die was volgens hem zo sterk dat "tussen verschillende tijdperken inzicht alleen gestalte kan krijgen in de vorm van tweerichtingsverkeer. Wie het verleden niet kent, kan onmogelijk het heden begrijpen." Bloch schreef dat in 1941 en besepte dat interpretaties van het verleden altijd gekleurd zijn: "Kende ik van binnenuit wat het voor een leger betekent om te worden omringeld, voor een volk om te worden verslagen, voordat ik zelf de ongehoorde walging had ervaren waarmee zoiets gepaard gaat? Wist ik echt, voordat ik zelf, tijdens de zomer en de herfst van 1918, de vreugde van de overwinning had ingeademd waar dat mooie woord voor staat?" De Fransman had gevochten in de Eerste Wereldoorlog en trok als 52-jarige opnieuw ten strijde in de Tweede Wereldoorlog. Zijn woorden blijven, maar hun betekenis heeft een tragisch kantje. Hij werd namelijk drie jaar later opgepakt als verzetsman, gemarteld en in juni 1944 door de Duitsers gefusilleerd.

Gelukkig maar dat *scripta manent*: mensen laten sporen na. Daarom moeten we zorg dragen voor die sporen, herinneringen, beelden en verhalen uit ons gemeenschappelijk verleden, met het oog op de toekomst. Dat is de opdracht van de erfgoedsector en Vlaanderen veert helemaal op door die opdracht. De duizenden erfgoedwerkers hebben dat effect door een mooie mix van enthousiasme, inzet, competentie en passie. De wil om te tonen, te vertellen, te delen, kritische vragen te stellen, te duiden, te sensibiliseren en in dialoog te treden is de drijvende kracht van Erfgoeddag. Een thema als 'Helden' - zowel in fictie als in de realiteit - is daar ideaal voor. De meest uiteenlopende verenigingen kunnen zich rond zo'n inhoudelijk interessant en vormelijk verrassend programma verzamelen en dragen zo bij tot het grote succes van Erfgoeddag.

Deze twaalfde editie brengt op zondag 22 april een recordaantal deelnemers op de been: 550 organisaties bieden u via ruim 700 activiteiten de kans om die solidariteit tussen het heden en het verleden op een of andere manier te ervaren. Het programma is gevarieerd en veelzijdig en geeft u ook de kans de binnenkant van het erfgoedbedrijf te leren kennen. Ik wens u een bijzonder boeiende en verrijkende Erfgoeddag!

Joke Schauvliege

Vlaams minister van Leefmilieu,
Natuur en Cultuur

DEELNEMENDE ORGANISATIES

Erfgoedcel CO,

Yperley / Sint-Jacobsstraat 1
8900 Ieper
T 057 23 93 12
E erfgoedcel@co7.be
W www.erfgoedcelco7.be

Bezoekerscentrum De Palingbeek

Vaartstraat 7
8902 Zillebeke (Ieper)
T 057 23 08 40
E bc.palingbeek@west-vlaanderen.be
W www.west-vlaanderen.be/palingbeek

De Wegwijzer Hollebeke

Komenseweg 102
8902 Hollebeke (Ieper)
T 0493 53 25 25
E erfgoeddag@hollebeke.be
W www.hollebeke.be

Dienst Cultuur Vleteren

Kasteelstraat 39
8640 Vleteren
T 057 40 93 23
0494 13 11 08
E toerisme@vleteren.be
W www.vleteren.be

Dienst Cultuur Zonnebeke

Langemarkstraat 8
8980 Zonnebeke
T 051 48 00 60
E cultuur@zonnebeke.be
W www.zonnebeke.be

Gemeentebestuur Langemark-Poelkapelle

Kasteelstraat 1
8920 Langemark-Poelkapelle
T 057 49 09 45
0479 53 95 13
F 057 48 55 89
E cultuur@langemark-poelkapelle.be
W www.langemark-poelkapelle.be

Geuzenproject Nieuwkerke

Dranouterstraat 34
8950 Nieuwkerke (Heuvelland)
T 057 45 04 71
E raymond.six@telenet.be
W www.geuzenproject.org

Gidsenkring Ieper

Deken Dalaerestraat 2
8900 Ieper
T 057 20 53 36
E chris.beel@pandora.be

Kunstacademie Poperinge

Oostlaan 11A
8970 Poperinge
T 057 33 47 72
E Kunstacademie@poperinge.be
W www.kunstacademiepoperinge.be

Onzen Heertje erfgoedvereniging

Trommelaarstraat 15
8970 Poperinge
T 057 33 56 10
E mvchvdb@skynet.be
W www.onzenheertje.be

Poperingse Westhoekvertellers

8970 Poperinge
T 0471 82 52 55
E ingeborg.sohier@telenet.be

Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels vzw

Vaartstraat 7
8902 Zillebeke (Ieper)
T 057 23 08 50
F 057 23 08 51
W www.rlw.be

Stadsarchief Poperinge

Veurnestraat 69
8970 Poperinge
T 057 33 56 25
E archief@poperinge.be
W www.poperinge.be

't Pensionaat vzw

Abeleplein 8 A
8978 Watou-Abele (Poperinge)
T 057 33 45 26
0473 31 57 35
F 057 33 46 25
E vzw.pensionaat@skynet.be
W www.abele.be/pensionaat

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Ieper-Diksmuide

Burchtstraat 1A
8900 Ieper
T 057 20 75 71
W www.vvf-westhoek.be

Vrienden van het Poperings Archief

Vlamertingseweg 8
8970 Poperinge
W www.arch-poperinge.be

'WESTHOEK verbeeldt'

W www.westhoekverbeeldt.be
blog.westhoekverbeeldt.be
E heuvellandverbeeldt@gmail.com
ieperverbeeldt@gmail.com
langemark.poelkapelleverbeeldt@gmail.com
mesenverbeeldt@gmail.com
poperingeverbeeldt@gmail.com
vleterenverbeeldt@gmail.com
zonnebekeverbeeldt@gmail.com

DE WESTHOEK, EEN STREEK VOL HELDEN

In zijn geschiedenis heeft de Westhoek vaak nood gehad aan helden. De streek zag godsdienstconflicten, viel ten prooi aan vreemde bezetters en kende grote oorlogen. De helden van de regio zijn soms heel gekend, anderen schuilen in een klein hoekje. Aan de voor de hand liggende helden worden we iedere dag herinnerd als we door de streek wandelen, maar het is ook goed om eens stil te staan bij de vergeten held.

HELD?

Helden worden ons elke dag aangereikt door de massamedia. Of het nu gaat om de echte personen uit het nieuws of de fictieve protagonisten uit talrijke films en series. Ook geschiedenisboeken bulken van helden. Iedereen is vertrouwd met het begrip en iedere mens kan er zich iets bij voorstellen, maar zoals het vaak gaat met geladen begrippen kan een definitie nooit volledig zijn. Wanneer je het begrip held wil definiëren, zullen er sowieso personen uit de boot vallen die de beschrijving wel verdienen. Wie of wat zijn de echte helden?

“ **Un héros, c'est celui qui fait ce qu'il peut.**

Een held is hij die doet wat hij kan.

[Romain Rolland, Franse schrijver]

Het valt niet mee om het begrip held te definiëren. Vaak wordt de titel te vlug gebruikt, op andere momenten wordt ze schandelijk vergeten. Helden worden dikwijls te ver gezocht, ze kunnen gevonden worden in alle lagen van de samenleving. Iemand hoeft niet altijd de grote heldendaden te presteren om een held te zijn. Het komt voor dat een persoon een uitzonderlijke daad heeft gedaan en daarom terecht wordt bestempeld als held, maar het gebeurt net zo goed dat een mens een uitzonderlijk leven leidt en de benoeming held nooit krijgt.

“ **A hero is an ordinary individual who finds the strength to persevere and endure in spite of overwhelming obstacles.**

Een held is een eenvoudige persoon die de kracht vindt om te volharden en vol te houden ondanks overrompelende hindernissen.

[Christopher Reeve, Superman]

Om helden rondom ons te vinden, kunnen we kijken naar de herdenking en het eren van bepaalde personen. Voor wie werd een monument opgericht? Wie wordt er herdacht in teksten? Voor wie wordt er een feest georganiseerd? Wie komt voor op verschillende foto's? Kortom wie wordt in het collectieve geheugen gezien als held?

We zien dat er veel verschillen zijn tussen de helden van vroeger en nu. In het verleden werd er naar andere eigenschappen gezocht bij helden. Een goed krijger was in het verleden belangrijker dan nu. Morele waarden worden de dag van vandaag als belangrijker aanzien.

Heldenverering is ook niet altijd onschuldig. Dezelfde daad kan door verschillende groepen zowel als heldendaad of als een terreurdaad worden omschreven. Doordat de feiten minder bekend zijn, kan een persoon op handen worden gedragen die het eigenlijk niet verdient. Omdat normen veranderen, kunnen daden die vroeger als schandelijk werden beschouwd, nu worden geprezen. In heldenonderzoek schuilt ook het gevaar om te vervallen in een personencultus. Wanneer naar de helden van de geschiedenis wordt gezocht, kijken de historici te vaak met oogkleppen naar het verleden. Het gevaar is dat de held teveel als motor van de geschiedenis wordt gezien. Het grote geheel van de geschiedenis wordt teveel uit het oog verloren.

“ **De muiters van gisteren zijn dikwijls de helden en martelaren van vandaag.**

[Multatuli, Nederlandse schrijver]

DE HELDEN VAN DE WESTHOEK

Als het zo moeilijk is om te bepalen wie een held is en wie niet, wordt het moeilijk om de helden van de streek op te sporen. Is de oplossing dan om niet te discrimineren? Iedereen die iets betekend heeft op zijn heel individuele manier, wordt bijgevolg een held. Iemand zal zichzelf zelden als een held bestempelen. Een dergelijk geladen begrip als beschrijving krijgen, schrikt zelfs vaak af. Deze titel wordt veel vaker gegeven aan iemand anders. Wordt iemand een held omdat hij ergens zo wordt bestempeld? En bijgevolg moeten we ons ook de vraag stellen of iedereen die aan bod komt op Erfgoeddag terecht de titel held verdient.

Wie of wat zijn onze helden? De vele anonieme soldaten uit de Eerste Wereldoorlog of de enkelingen zoals Priester Edouard Froidure die meevocht tijdens de bevrijding van Poelkapelle? Zijn het de ketters van Mesen uit de 16de eeuw die streden tegen godsdienstonrechtvaardigheid of zijn het mensen zoals Maurits Baratto, een Last Post blazer die ook hielp de namen van Britse soldaten in de Menenpoort kappen? Kun je verdienstelijke wetenschappers zoals de astronoom Petrus Plancius uit Dranouter of sporters als Olympisch wielerkampioen André Noyelle een held noemen?

En waar zijn de vrouwen? Een terechte vraag. Zijn er genoeg vrouwen aanwezig in de historische verslagen? Het simpele antwoord is neen. Vrouwen in de samenleving werden vaak niet beschreven door de historici. De focus van de mannelijke geschiedschrijver lag vaak te veel op de mannelijke historische personages. Vrouwen werden ook niet geacht al te veel op het publieke voorplan te verschijnen. Als de vrouwen in beeld komen is dit vaak omdat ze rollenpatroonbevestigend zijn. Ze worden opgevoerd als de goede huisvrouw, de verleidster of de zedige heilige.

In deze brochure worden per gemeente helden besproken die op verschillende terreinen actief waren. Dit is slechts een greep uit de vele helden die onze streek rijk is. Een volledige opsomming zou ons te ver leiden, te uitgebreid zijn en zou nooit iedereen die het verdient kunnen vernoemen.

Daarom is het opzet van deze brochure enkele helden, al dan niet vergeten, te belichten. Er wordt zo getracht om een overzicht te geven van welke helden de zuidelijke Westhoek allemaal heeft voortgebracht. Ook hierin zal de lijst niet volledig zijn, dat beseffen we, maar het is de bedoeling dat de voorstelling van de helden van de regio een uitnodiging is om verder te lezen en over het thema na te denken.

↓ **Zuster Maria-Daniël (later: zuster Alfonsine) en haar collega van het Wit-Gele Kruis in 1956. Met hun dienstwagen. Enkele jaren vroeger deden ze hun ronde, in dezelfde kledij, met de fiets.**
(Zusters van Liefde (Hollebeke))

IEPER

Jan Yperman (ca. 1275 - 1331)

Jan Yperman was een heel bekwame heelmeester, maar ook op wetenschappelijk vlak droeg hij zijn steentje bij tot de geneeskunde.

Yperman studeerde, volgens de meeste bronnen, in Parijs. Hij was verbonden aan het Ieperse Bellegodshuis, één van de belangrijkste hospitalen van de stad tijdens de middeleeuwen¹. In zijn tijd was hij een pionier op het vlak van chirurgie en geneeskunde. Hij zette zich sterk af tegen kwakzalverij en de

- ↓ Pagina uit een handboek voor chirurgijnen (15de eeuw), gebaseerd op 'De Cyrurgie' van meester Jan Yperman. Een beschrijving van de behandeling van een open fractuur en de medische instrumenten die nodig zijn voor de behandeling ervan. (Leiden, UB, BPL 3094)

onbekwaamheid van andere heelmeesters, maar ook tegen het bijgeloof in de geneeskunde. Hij zag bijvoorbeeld het nut niet in van het bezoeken van heilige plaatsen met de hoop op genezing.

In het begin van de jaren 1300 schreef Yperman twee manuscripten over heilkunde en interne geneeskunde. Deze werken onderscheiden zich van andere middeleeuwse werken door chirurgische problemen vaak rationeel te benaderen in plaats van de soms bizarre methodes die te vinden zijn bij tijdsgenoten. Met deze traktaten zou hij zich een plaats in de medische geschiedenis moeten veroverd hebben. Toch is de Ieperse chirurgijn eeuwenlang onbekend gebleven. Zijn manuscripten zijn lange tijd verloren gegaan en kwamen pas op het einde van de negentiende eeuw weer boven water in Londen. Daarna duurde het nog tot een stuk in de twintigste eeuw voor deze teksten in een verstaanbaar Nederlands werden hertaald. Daardoor werd deze geneeskundige lange tijd vergeten.

Op voorstel van wetenschapshistoricus Roger Blondeau, die ook een boek over Yperman schreef, werd het regionale fusieziekenhuis van Ieper-Poperinge naar Jan Yperman genoemd. Blondeau pleitte er ook voor een nieuw standbeeld voor Yperman op te richten². Dit is er echter tot op heden nog niet gebeurd.

- 1 Voor meer informatie over deze en andere Ieperse helden kunt u op Erfgoeddag terecht bij VVF Ieper, meer informatie op p. X?

¹ Waar nu het Ieperse OCMW en het Museum Godshuis Belle zich bevinden, Rijselsestraat 38.

² Het vorige werd tijdens de Eerste Wereldoorlog vernield.

Nicolaas de Kanonnier (17de eeuw)

Iedereen kent de reus uit de Kattenstoet maar ken je ook het verhaal achter de persoon van Nicolaas de Kanonnier?

Volgens een oude Ieperse kroniek belegerden de Fransen, onder leiding van Lodewijk XIV, de stad. De koning logeerde in de herberg *Het Wielkje* ten noorden van Ieper. Nicolaas Hoedt, een burger uit Ieper die volgens de legendes 4,60 meter groot was (de reus is dus op ware grootte gemaakt) hield naar verluidt de Franse troepen in zijn eentje op afstand.

Nicolaas was in dienst van de Spaanse troepen die de stad verdedigden. Van op de Torrepoort schoot hij een kanonkogel, die hij zelf met één hand laadde, af naar de herberg. De kogel trof raak en doodde 18 leden van de lijfwacht van de koning. Lodewijk XIV bleef wel leven en toen hij enkele dagen later de stad binnentrok, bood hij Nicolaas aan om in dienst te treden van het Franse leger. De repliek van Nicolaas de Kanonnier luidde dat hij maar één God en één koning diende.

Nicolaas Hoedt, of hij nu echt bestaan heeft of niet, krijgt tot op de dag van vandaag erkenning voor zijn heldendaad. Er werd van hem een reus gemaakt die uitgaat tijdens de Kattenstoet. Er staat ook een monument opgedragen aan de kanonnier op de plaats van de verdwenen Torrepoort, bij Ieper Strand, het vroegere openluchtzwembad.

→ **Reus van Nicolaas Kanonnier tijdens de Kattenstoet**
(Stad Ieper | Tijl Capoen)

Louise De Hem (Ieper 1866 - Vorst 1922)

Louise was een Belgische kunstschilderes die bekend is voor haar stillevens, landschappen, portretten en genretaferelen.

Als dochter van Henri Dehem en Eulalie Bartier werd ze in 1866 te Ieper geboren onder de naam Ludovica Dehem. Ze groeide op in Ieper. Haar zus H el ene was getrouwd met Théodore Ceriez, een leraar aan de Academie van Ieper. Het was deze leraar die het talent van Louise inzag en haar les gaf (in die tijd waren vrouwen nog niet toegelaten aan de Academie).

Ze verkreeg tijdens haar leven bekendheid en exposeerde verschillende malen in Parijs. In 1900 was ze de enige Belgische die tentoonstelde in de *Women's Exhibition*. Na de dood van Ceriez verhuisde Louise samen met haar moeder en zuster naar Vorst. Daar overleed ze in 1922 op 56-jarige leeftijd.

← **Zelfportret Louise De Hem**
(Stedelijke Musea Ieper)

Michel Mahieu (Armentières 1891 - aan het front van de Somme 1918)

Waar nu het clubhuis van de golfclub De Palingbeek is, stond v oor de Eerste Wereldoorlog een imposant kasteel van de familie Mahieu, rijke industriëlen uit Noord-Frankrijk.

Michel, de jongste zoon werd geboren in 1891 in Arment eres. De jonge Michel was al vroeg gefascineerd door de verovering van het luchtruim. Hij fabriceerde een vreemd toestel, waarbij hij lakens, gemaakt in de familiebedrijven, vastspijkerde op een houten constructie. Hij klampte zich goed vast, nam een aanloop en dook van een helling in het familiedomein. Gedurende enkele ogenblikken had hij zich losgemaakt van de grond, hij had gezweefd, hij had gevlogen. Paragliden avant la lettre, zou je het kunnen noemen. Het volgende jaar, in 1908, liet hij in een schrijnwerkerij in Arment eres een minder primitief zweeftoestel maken, dat hij met een kabel vastbond aan een auto (in die tijd

nog niet vaak voorkomend in het straatbeeld). Die auto werd op volle snelheid gebracht (op zijn minst veertig kilometer per uur, wat gezien de tijdsperiode snel was), zodat het zweeftoestel door de druk van de wind opgetild werd tot een hoogte van één of twee verdiepingen. Michel maakte vervolgens de kabel los en vloog triomfantelijk een honderdtal meter door de lucht.

In 1909 maakten specialisten zweefvliegtuigen in reeksen. Michel Mahieu kocht er al gauw één en nog voor het einde van het jaar werd hem één van de eerste gecreëerde officiële brevetten uitgereikt. In datzelfde jaar slaagde Louis Blériot erin met behulp van een motor als eerste een vlucht over het kanaal te maken. In 1910 verwierf Michel Mahieu een vliegtuig, een *Voisin*, genoemd naar de constructeur ervan. Hij was 19 jaar en een briljant student aan de Parijse universiteit. Maar op het einde van de week was hij vrij en dan wenkte het luchtruim. In september 1911 zal vliegenier Mahieu een stunt realiseren die niemand mogelijk achtte. Met passagier steeg hij boven Parijs naar een voor die tijd onwaarschijnlijke hoogte van 2.460 meter. Zelfs de Amerikanen waren met verstomming geslagen en de naam Michel Mahieu werd wereldbekend.

In 1912 werd hij opgeroepen om te dienen in het leger en verwierf hij een prachtige tweedekker *Voisin* met Renaultmotor. Tijdens zijn legerdienst was hij proefpilot. Na elke vlucht vermeldde hij zijn observaties in een rapport. Vaak stelde hij ook wijzigingen en verbeteringen voor die zijn oversten graag invoerden.

Maar in 1914 brak de oorlog uit! Hij verbleef bijna vier jaar lang aan het front. In die tijd was oorlog voeren in de lucht een gevaarlijke onderneming. De piloot bevond zich in een open cockpit. Soms was er een machineweer gemonteerd vlak boven de piloot.

← Kapitein Michel Mahieu en mitrailleur
luitenant Rivalleau
(uit: terre de bataille et ses châteaux
van Jacques Cossart-Flipo)

Dat werd dan bediend door een tweede man die recht stond in dezelfde opening. Bij bommenwerpers waren de bommen vastgemaakt aan de zijkant van het vliegtuig. Die werden met de hand losgemaakt en naar beneden gegooid. Michel Mahieu stapelde zijn militaire heldedaden op, eerst als piloot, vervolgens als chef van het eskader. Meer dan eens is er sprake van dat Frankrijk zijn bekwame piloot van het front zou wegtrekken en dat hij een andere taak zou krijgen, maar Michel protesteerde iedere keer zo hevig dat men hem toch maar op zijn post liet. In de nacht van 2 op 3 mei 1918 stortte zijn vliegtuig neer in de vijandelijke linies. Hij was gewond en werd doodgeschoten.

In het clubhuis van de golfclub staat een bronzen beeld van Michel met zijn oudere broer Auguste die ook sneuvelde in de Eerste Wereldoorlog. Op de hoek van de Palingbeekstraat en de Bernikkewallestraat staat een gedenkzuil voor beide broers.

- 3 In Hollebeke wordt naar oude traditie een feeststoet ingericht op **Erfgoeddag** ter ere van hun helden. Meer informatie op p.X? of op www.hollebeke.be

Max Beckmann (Leipzig 1884 – New York 1950)

Max Beckmann werd geboren in Leipzig op 12 februari 1884. Hij liep school in Braunschweig en in de Groothertogelijke Kunstschool in Weimar. In 1904 vestigde hij zich in Berlijn en in 1906 huwde hij met Minna Tube. Hij maakte reeds voor de oorlog enige naam als schilder en nam deel aan verschillende tentoonstellingen.

Bij het begin van de oorlog werd Max Beckmann vrijwilliger bij het Rode Kruis. Hij werkte eerst in Oost-Pruisen en begin 1915 kwam hij naar West-Vlaanderen. Hij was vooral actief in het Duitse veldhospitaal in Wervik. Hij was onder andere aanwezig tijdens de slag bij Hill 60. Zijn ervaringen met de medische verzorging tijdens de oorlog hadden een grote invloed op de thematiek en de stijl van zijn kunstwerken. Hij produceerde vooral hospitaalaferefen. Hij tekende ook de bocht in de oude vaart nabij Hollebeke. In 1915 kreeg Beckmann een zenuwinzinking en werd hij van de dienst ontslagen. In 1916 werden zijn *Briefe im Kriege* uitgegeven.

Na zijn ontslag wegens ziekte vestigde Max Beckmann zich in Frankfurt am Main. Vanzelfsprekend vertoonden zijn verdere kunstwerken de sporen van zijn aanwezigheid aan het front. In 1925 kreeg hij een leerstoel aan het *Städelsches Kunstinstitut* in Frankfurt. Daar werd hij ontslagen door het Nazi-regime (1933) dat ook een aantal van zijn werken toonde op de tentoonstelling *Entartete Kunst* (1937)³. Hij vertrok naar Amsterdam en in 1947 verhuisde hij als docent naar de Verenigde Staten. Hij stierf op 27 december 1950 in New York.

← **Zelfportret van Max Beckmann, 1915**
(Stedelijke Musea Ieper)

- 4 Op zondag 22 april organiseert Bezoekerscentrum De Palingbeek een wandeling met gids te Zillebeke, meer informatie op p. X ?

³ *Entartete Kunst* is een Duitse term die tijdens het Derde Rijk in Duitsland werd gebruikt om daarmee de vermeende ontsporing van de moderne, vooral van de avant-garde kunst aan te geven.

Jules Coomans (Scheldewindeke 1871 – Ieper 1937)

Jules Coomans verloor op vrij jonge leeftijd beide ouders. Zijn oom, broeder Matthias van het Sint-Lucasinstituut in Gent, trad op als voogd en zorgde ervoor dat zijn neef een artistieke opleiding kreeg. Coomans volgde architectuurstudies aan de universiteit van Leuven en op twintigjarige leeftijd behaalde hij het diploma van ingenieur.

In 1895 vestigde hij zich in Ieper. De voornaamste reden daarvoor was zijn benoeming tot stadsarchitect. Daarmee volgde hij architect M. de la Censerie

op. Coomans kreeg als opdracht de restauratie van het Belfort, de Hallen, het Vleeshuis en de Sint-Maartenskerk toegewezen. Na een grondige studie startten de werken in 1907. Een aantal intense jaren van verbouwingen gingen voorbij en in 1914 waren de renovaties afgerond... Dan kwam november 1914. Ieper kreeg de volle laag en werd met de grond gelijk gemaakt. In 1915 was de toestand zo kritiek dat de laatste bewoners verplicht de stad moesten verlaten. De familie Coomans vluchtte naar Wimereux. Jules Coomans zat tijdens deze noodgedwongen stop niet stil. Hij schreef boeken over de aanpak van de wederopbouw van Ieper en over een doelmatigere aanleg van het stratennet.

Na de wapenstilstand keerde Coomans terug naar het totaal verwoeste Ieper. Samen met enkele collega's vatte hij er de ontzaglijke taak aan: Ieper heropbouwen. Gedurende elf jaar van zijn leven (van 1919 tot 1930) zette hij zich met hart en ziel in voor de wederopbouw. In 1930, het jaar dat de Sint-Maartenskerk ingehuldigd werd, nam Coomans ontslag.

Op 31 juli 1937 werd een hartaanval hem fataal. Slechts een klein deel van de Hallen moest nog voltooid worden. Bij wijze van erkenning aan de overleden stadsarchitect herdoopte het Ieperse stadsbestuur in 1938 de Hallestraat in de Jules Coomansstraat.

- 2 De Ieperse Gidsenkring houdt op Erfgoeddag een wandeling waarin ze wijzen op de vele helden van de stad die nog terug te vinden zijn in het straatbeeld. Meer info op pagina X?

→ **Jules Coomans**
(Stedelijke Musea Ieper)

Edouard Froidure (Ieper 1899 - Bosvoorde 1971)

Priester, pedagoog, vrijwilliger tijdens de Eerste Wereldoorlog, actief in het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Tussenin richtte hij de organisatie *Spullenhulp* op.

Tijdens zijn jeugd liep Froidure school in Ieper en Oostende. Wanneer de Eerste Wereldoorlog uitbrak, vluchtte hij samen met zijn familie. Op achttienjarige leeftijd, in 1918, meldde Edouard zich aan bij het Belgische leger als vrijwilliger. Hij nam deel aan het bevrijdingsoffensief van Poelkapelle.

Na de oorlog werd Edouard priester en werd hij actief als jonge hulppastoor in Brussel. Tijdens deze periode richtte hij speelpleinen voor minderbedeelde kinderen in. Tegelijk organiseerde hij de inzameling van kleding en meubels, om te voldoen aan de vraag van de gezinnen in de Brusselse volkswijken. In 1937 riep hij het concept *solidair wonen* in het leven: mannen zonder inkomsten wonen samen en staan in voor het ophalen, sorteren en verkopen van tweedehandsvorwerpen. De voorloper van *Spullenhulp* is geboren, het wordt een opmerkelijk succes.

Maar dan brak de Tweede Wereldoorlog uit. Froidure meldde zich aan als aalmoezener voor de luchtmacht. Die werd verslagen en de priester keerde terug naar Brussel. Froidure zette zich nu in voor het verzet; hij regelde onderduikadressen voor Joden en zette vluchtroutes uit. Hij verzamelde ook informatie voor het Engelse leger. In 1941 heropende Froidure de speelpleinen en nam veel Joodse kinderen op. Dit werd hem niet in dank afgenomen door de bezetter; in 1942 werd Froidure gearresteerd door de Gestapo en naar de gevangenis van Sint-Gillis gebracht. Froidure werd naar verschillende gevangenissen overgeplaatst maar belandde uiteindelijk, in 1944, in het concentratiekamp van Dachau. Hij overleefde de beproeving en keerde in 1945 terug naar België.

Na de oorlog hernam hij zijn werk voor de kansarmen. Het aantal tehuizen werd uitgebreid en er kwam nu ook permanente opvang voor kinderen. Hij probeerde nu ook de aandacht van de overheid op het probleem te vestigen. Hiervoor bezocht de priester samen met koning Boudewijn de Brusselse krottenwijken. Dit bezoek genereerde de nodige persaandacht. Er kwam een wet die de verkrotting van steden moest tegengaan.

↑ **Eduard Froidure**
(foto: Olgnu)

In 1955 richtte de priester in Elsene *Spullenhulp* op voor het sorteren en verdelen van tweedehandsspullen. Dit was een verderzetting van zijn werk van de jaren 1930. De organisatie breidde uit naar andere steden en ook na zijn dood blijft de organisatie zich inzetten voor de daklozen en gezinnen in moeilijkheden.

Tijdens zijn leven verkreeg priester Froidure de volgende onderscheidingen:

- Medaille van de weerstand
- Oorlogskruis met palm
- Ridder in de Orde van Leopold II met palm
- Ridder in de Leopoldsorde
- Ridder in de Kroonorde

Spullenhulp is maar één van de vele initiatieven van E.H. Froidure. Vandaag zijn er een dertigtal verenigingen gegroepeerd onder de koepel van de Federatie Froidure. De meeste leggen zich toe op het onthaal van kinderen in moeilijkheden.

POPERINGE

Ridder Cornelius Witsoone

Ridder Witsoone, in Krombeke en omstreken beroemd geworden omdat hij verdwaald was.

In Krombeke wordt een verhaal verteld over de legendarische held Cornelius Witsoone. Deze ridder zou volgens de overlevering verdwaald zijn in de uitgestrekte bossen (in die tijd) die lagen tussen Poperinge, Krombeke, Proven, Watou, Westvleteren en Woesten.

Zo erg was hij verdwaald dat hij drie dagen en drie nachten de weg niet vond. Toen hij op het punt gekomen was dat hij van honger en dorst zou sterven, nam hij in zijn angst toevlucht tot de Heilige Maagd en Moeder Gods Maria. Zij liet onmiddellijk de kerkklokken van Krombeke luiden, Witsoone volgde het geluid en was gered.

Uit dankbaarheid tegenover God en de Heilige Maagd legde hij vast dat er in de kerk van Krombeke een eeuwigdurend jaargetij zou plaatsvinden en er tegelijkertijd brood moest worden uitgedeeld aan de armen.

Hij gaf ook de opdracht dat zolang Krombeke zou bestaan, eenmaal daags, de klok zo dikwijls te luiden als hij uren in het woud gedooled had, dus 72 keer (waarschijnlijk zodat hij de volgende keer zijn weg vlug terug zou vinden).

Sinds eeuwen bestaat de traditie van de 72 *doolklops* te Krombeke en sedert 1 januari 1967, na de elektrificatie van de klokken, worden door de hamer 72 slagen gegeven op de grote klok, 's zomers om 20u, in de winter om 18u.

Pastoor Carolus Verhelst (Poperinge 1759 - Moorslede 1838)

Een volksheld met een aureooltje die leefde en overleefde in een historisch onstabiele periode waarin onze gewesten vier verschillende overheersers kenden in zowat 60 jaar tijd. In de ogen van zijn parochianen was hij een halve heilige.

Priester Verhelst was reeds tijdens zijn leven een kleurrijk figuur op de parochie van *Onze Vrouwe* te Poperinge. Hij was begaan met de minder bedeeden van de samenleving: de arme bedelaars en de wezen uit de streek. In 1786 werd hij directeur van de *Armenschole der mannelicke jonkheyd*, een weeshuis voor 17 jongens te Poperinge gelegen in de huidige Boeschepestraat.

Na de Franse Revolutie en de daarop volgende verovering van onze streek door de Fransen werd het moeilijker voor alle katholieke priesters. Er werd geëist dat ze allemaal de eed tot onderwerping aan de grondwet aflegden. Velen weigerden, zo ook priester Verhelst. Zodra hij geweigerd had, werd hij verbannen uit zijn kerk. Die werd gesloten en hij oefende zijn priesterlijke taken uit 's nachts en in het geheim, overal waar men zijn dienst nodig had. Hij veranderde dikwijls van kleren of nam een andere gedaante aan door het opzetten van een valse neus.

“ **In die tijd viel het voor dat pastoor Verhelst in een hofstede was toen de gendarmen binnenkwamen. Zonder te bewegen of gestoord te zijn, sprak de priester met de boer over de hophandel en klaagde hij over zijn deel van de hop die hij nooit gezien had... De gendarmen vertrokken zonder argwaan.**

[Mémoireboek van J. H. Betlehem,
samengesteld door Wim Parmentier]

In de streek gaan ook vele verhalen rond over hoe begaan priester Verhelst was met het lot van de armen.

“ Op zekere dag zag Pastoor Verhelst een bedelaar naar een huis trekken om een aalmoes. De mensen van dit huis waren gewend nooit iets te geven aan schooiers. Vlug spoedde de pastoor zich naar het huis.
 ‘We geven hier niet, God beware u!’
 ‘Is dat tegen mij?’ vroeg de pastoor.
 ‘Oh, pardon, mijnheer Pastoor. Kom binnen!’
 ‘Gauw’, zei mijnheer Verhelst, en hij trok de sukkelaar mee het huis in.
 ‘Mijnheer Pastoor, wat gaat gij profiteren?’ vroeg de huiseigenares.
 ‘Wat? Profiteren? Hoe is ’t mogelijk van mij iets aan te bieden, ik die niets nodig heb en die arme duts met een simpele ‘God beware u’ te voldoen! Geef liever een schone aalmoes aan die man. Dan zal ik een stoel nemen en een ogenblik neerzitten.’
 De vrouw gaf de bedelaar een kroonstuk waarvoor deze beleefd bedankte en er gelukkig vandoor ging.

[Mémoireboek van J. H. Betlehem,
 samengesteld door Wim Parmentier]

- 7 Drie Poperingse Westhoekvertellers halen Carolus Verhelst en enkele van zijn medeparochianen van onder het stof om hen in een verteltheater weer tot leven te brengen op deze editie [van Erfgoeddag](#). Wil je getuige zijn van de vele verhalen die over deze held rondgaan in de streek, ga dan gerust eens luisteren. (Meer informatie op p. X?)

↑ Schilderij van Carolus Verhelst in de Onze-Lieve-Vrouwe-Kerk in Poperinge
 Onze-Lieve-Vrouwe-kerk
 © Erfgoedcel CO, | Michaël Depestele)

Henri Cleenewerck (Watou 1818 - Brussel 1901)

[33]

Cleenewerck was een landschapsschilder met als grootste verdienste dat hij eigentijdse Amerikaanse landschapsthematiek in België introduceerde.

Hij is geboren te Watou en woonde tijdens zijn jeugd in een huis in de Vijfhoekstraat. Op negentienjarige leeftijd vervulde hij zijn legerdienst, daarna volgde hij een opleiding aan de *École de Dessin et d'Architecture* (avondschool in Poperinge) en aan de Academie in Leper.

Hij leefde en werkte een periode in de Verenigde Staten waar hij de landschapsschilderkunst leerde kennen. Hier begon hij ook Amerikaanse thema's te schilderen. Hij verkreeg enige bekendheid. Een dagblad uit Savannah *The Daily Morning News* prees hem als één van de beste landschapsschilders van het land. Na zijn verblijf in de Verenigde Staten reisde hij verder naar Cuba. Ook hier ging hij plaatselijke landschappen schilderen. In 1869 kwam hij terug naar Poperinge wonen en stelde hij tentoon op het Salon van Parijs en ook dat van Brussel in 1872. Daarna keerde hij nog regelmatig terug naar de Verenigde Staten.

← [Henri Cleenewerck](#)

Stedelijke collectie Poperinge

(© Erfgoedcel CO, | Michaël Depestele)

Anonieme Waalse soldaat en soldaat Henri Devos (Eerste Wereldoorlog)

Belevenissen van een eenvoudig soldaat in de Grote Oorlog (soldaat Henri Devos van het regiment 1^e jagers te voet)

Henri, een eenvoudige jongen uit Proven, was gelegerd in Luik toen de oorlog uitbrak. Zijn compagnie moest al direct vluchten voor de grote overmacht van de Duitsers.

Na die bange tocht arriveerde het regiment uiteindelijk in de omstreken van Pervijze. De soldaten werden er opgesteld in formatie met het bevel te schieten

op de vijand, die probeerde over de spoorberm door te breken. De Duitsers braken wat verder door de linies en vuurden door de gracht op de Belgen.

Er werd geroepen en geschreeuwd door gewonde en stervende soldaten. Henri poogde weg te raken en verborg zich, doodsbang, achter een veestal in de weide. Zonder te bewegen bleef hij daar liggen. Na een tijd was er alleen nog gekerm te horen en zag Henri zijn kans om te vluchten.

Hij richtte zich op en rende naar een gracht een eindje verder... maar plots vuurde een Duits machinegeweer een salvo. Henri werd geraakt en viel bewusteloos in de weide neer. Na een tijd kwam Henri weer bij zijn positieven, hij kon zich later niet herinneren hoe lang hij daar gelegen had.

Hij wou opstaan maar viel krachteloos terug neer. Het bloed stond in zijn schoenen en ook zijn hemd was helemaal bebloed, hij kon zijn arm niet meer bewegen. Beetje bij beetje trok hij zich aan het gras vooruit richting gracht, doodsbang en kermend van de pijn. Achteraf bleek hij een kogel in de buik te hebben en ook zijn schouder bleek doorboord door meerdere kogels.

Na veel moeite en ondraaglijke pijn bereikte hij de gracht waar hij weer het bewustzijn verloor. Er passeerde een vluchtende grenadier die Henri aan zijn geweer vastbond en hem tot aan de weg bracht, waar een legertruck Henri wegvoerde. Henri, die werd gered door deze anonieme held, heeft jammer genoeg nooit de naam van de Waalse soldaat gekend.

Van dan af is alles weer wazig... Toen de Provenaar uiteindelijk ontwaakte, dacht hij dat hij in de hemel was. Er bogen zich witte dames over hem die hij niet verstond. Hij was in een militair hospitaal in Londen waar hij 4 jaar verbleef en genas. Toen de oorlog eindelijk voorbij was, kon Henri naar Proven terugkeren.

Hij had de soldij van 4 jaar opgespaard en werd zo ook een held voor zijn familie, die zoals vele mensen in die tijd in armoede leefde na 4 jaar oorlog.

→ Soldaat Henri Devos
(Privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

Desiré Braem

In 1939 viel schippersvrouw Irena Derboven, afkomstig uit Dendermonde, van de loopplank van hun boot, die aanlag aan de kade te Roesbrugge, en verdronk.

In 1940 overleed Roesbruggenaar Désiré Braem als onrechtstreeks gevolg hiervan. Désiré die het schipperskoppel goed kende en een zeer goed zwemmer was, werd gevraagd om het lijk in het water te gaan zoeken. Hij vond echter niets. Dagen later werd het lijk teruggevonden aan de sluis aan de Fintele en tenslotte in Roesbrugge begraven. Désiré Braem, echtgenoot van Gertrude Wullus, zou als gevolg van het zwemmen in het koude water van de IJzer onderkoeld zijn geraakt en reuma aan het hart gekregen hebben. Désiré overleed op 8 augustus 1940 als slachtoffer van zijn goede daad.

↑ Désiré Braem geniet rustig van zijn pijp.
(Privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

E.H. Raphaël Boerhave

Raphaël werd geboren en getogen in Abele. Hij groeide er op als een gewone dorpsjongen. Tijdens WO I vluchtte hij met zijn ouders en zusters en nog andere Abelenaars naar Frankrijk.

Raphaël was een knappe leerling en ging na zijn lagere school naar het college. Nadien trad hij in bij de Paters Kapucijnen of Franciscanen. Zijn eerste opdracht als priester was in Petite-Chapelle⁴. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij actief betrokken bij een ontsnappingsroute om geallieerde soldaten/vliegeniers terug naar Groot-Brittannië te helpen. In deze context leerde hij in die periode Pater Pire kennen, die later de nobelprijs voor de vrede zou krijgen voor zijn werk met en voor vluchtelingen. Pater Pire stond ook aan de wieg van de ngo die wij nu kennen als *Vredeseilanden*. Voor zijn rol in het verzet werd Pater André, wat de kloosternaam was van Raphaël Boerhave, gedecoreerd door de Britse overheid. Hij ontving *The King's medal for courage in the cause of freedom* voor zijn verdienste bij het helpen ontsnappen van 50 geallieerde piloten/soldaten.

Na WOII trok Raphaël Boerhave naar Lahore in Pakistan om er missionaris te worden. Hij kreeg er de opdracht een jongensschool uit te bouwen tot een college waar zowel christenen als moslims les konden volgen. Hij speelde het klaar om in Pakistan de nodige fondsen te werven om deze opdracht te volbrengen. Onder zijn bewind als directeur bloeide de school, er kwamen nieuwe gebouwen en er werden beurzen opgericht. De rijken betaalden schoolgeld, ruim voldoende, zodat zij die het niet konden betalen die beurzen kregen en zo toch konden studeren. Er was ook een meisjesschool aan verbonden, die gerund werd door zusters Franciscanessen.

In Pakistan had hij veel oog voor het lot van de minderbedeelden. De maatschappij was wreed voor weduwen en alleenstaande vrouwen. Hij leerde er Harish en Willy kennen; twee jongens die hun vader hadden verloren. Zij waren toegewezen aan de familie van hun vader, maar daar hadden ze het hard te verduren, vooral Willy, de jongste. Pater Boerhave trok zich het lot van de jongens aan. Ze kwamen bij hem wonen en hij ontfermde zich over hen. Hij liet hen studeren en voedde hen op als zijn zonen. Later adopteerde hij hen.

Toen hij eind de jaren 60 terug naar Europa kwam om gezondheidsredenen, nam hij de inmiddels bijna volwassen jongens mee. Hij liet hen verder studeren. Willy woont nog steeds in de streek. Hij is hier getrouwd en heeft kinderen en kleinkinderen. Inmiddels is hij gepensioneerd. De oudste zoon, Harish, woont in Groot-Brittannië. Hij heeft ook een gezin en is nog steeds actief als diaken in een grote gevangenis.

8

Vzw 't pensioonaat organiseert op [Erfgoeddag](#) een expo over Raphaël Boerhave. Beide zonen verleenden graag hun medewerking. De foto's die nog steeds in familiebezit waren, worden nu voor het eerst getoond dankzij de bereidwillige medewerking van zijn zonen. Zie p.X? voor meer info.

← jonge Raphaël Boerhave toen hij soldaat was in 1932
(Privécollectie)

⁴ Een dorpje op de Frans-Belgische grens in de provincie Namen.

HEUVELLAND

Petrus Plancius (Dranouter 1552 - Amsterdam 1622)

Petrus Plancius werd in 1552 als Pieter Platevoet geboren in Dranouter. Hij was een bekende theoloog, astronoom, cartograaf en geograaf.

Na zijn schooltijd in Hondschoote studeerde Platevoet theologie, geschiedenis en talen in het buitenland. In 1576, na het voltooien van zijn studies, werd hij predikant in de Nederduits gereformeerde Kerk. De inquisitie zorgde ervoor dat hij vluchtte en hij vestigde zich in Amsterdam. Daar was hij betrokken bij de Statenvertaling (de eerste vertaling van de Bijbel naar het Nederlands). Plancius stond daar ook in voor de benoeming van ziekentroosters (leken die op bezoek gaan bij ernstig zieken).

Petrus Plancius is het meest gekend voor zijn werk als geograaf. In Nederland begon zijn interesse voor navigatie en cartografie. Hij ging werken voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Daar zorgde hij voor meer dan 100 individuele kaarten waarvan hij de meest bekende tekende in 1590 met de naam: *Orbis Terrarum Typus De Integro Multis In Locis Emendatus*. Plancius wordt gezien als een autoriteit op het gebied van kompasafwijkingen⁵. Hij was een goede vriend van Henry Hudson, een Engelse zeevaarder die op zoek ging naar een weg rond de wereld via het noorden.

← **Retrato de Petrus Plancius (1791).**
(J. Buys/Rein. Vinkeles)

↑ **Orbis Terrarum Typus De Integro Multis In Locis Emendatus.**
auteur: Petrus Plancius; gravure en ets: Joannes van Doetecum II (Nederlands meester).
(alleenstaande publicatie 1594)

Hij wordt door velen gezien als de belangrijkste figuur in de cartografie van de 16de eeuw na zijn bekendere landgenoot Mercator. Plancius werkte zelf mee aan talrijke producties van zijn tijdgenoten. Omdat hij echter zelf geen atlas uitgaf, is zijn werk minder bekend. Zijn laatste rustplaats vond Plancius op het kerkhof bij de Zuiderkerk in Amsterdam. Hij wilde om hygiënische redenen niet in de kerk begraven worden en was daarmee zijn tijd ver vooruit. Op het Planciusplein in Dranouter kun je een monument voor Plancius gaan bekijken waarop enkele van zijn kaarten worden afgebeeld.

⁵ Een kompas wijst naar het magnetische noorden en niet naar het geografische noorden, dit moet verrekend worden om kaarten en reisroutes juist op te stellen.

Jan Camerlynck (Hondschoote 1528 - Ieper 1568)

Jan Camerlynck werd in 1528 onder de naam Jan van de Camere geboren te Hondschoote en werd saaiwever⁶. In deze middens vond het protestantisme algauw heel wat aanhangers, ook Jan Camerlynck was erdoor gecharmeerd. Na zijn huwelijk week hij uit naar Brugge en was er met enkele andere Hondschootenaars actief in de lakenindustrie. Na het overlijden van zijn vrouw en zoontje aan de pest in 1562, keerde hij terug naar Hondschoote. In 1566 maakte hij reeds deel uit van de gewapende lijfwacht van prediker Sebastiaan Matte, die de kerken bestormden van Steenvoorde, Poperinge, Ieper en Lo.

In 1567 verbleef hij in Nieuwkerke, waar hij met enkele medestanders een guerrillaleger tot stand bracht en de kerken, pastorieën en Spaanse soldaten in de omgeving het vuur aan de schenen legde. Hun drieste optreden maakte van hen algauw een gevreesde bende, die gesteund werd door de Engelse Vluchtelingenkerken. In januari 1568 maakte Camerlynck ook deel uit van de bende die drie pastoors van Reningelst ontvoerden. Na enige omzwervingen en een 'proces' veroordeelden ze de priesters tot de dood en voerden deze daad ook uit. Een vierde geestelijke uit Dranouter ontsnapte de dans en werd enkele dagen later vrijgelaten. De jacht op de bosgeuzen, zoals deze strijders zich lieten noemen, werd opgevoerd en Jan Camerlynck werd gevat te Caestre (Frankrijk) op 27 september 1568 en naar Ieper gebracht waar hij op 20 november 1568 op gruwelijke wijze werd terechtgesteld.

In de Engelse Vluchtelingenkerken werden Jan Camerlynck en zijn kompanen aanzien als helden en martelaars voor een goede zaak, in onze regio zag de kerkelijke en burgerlijke overheid hem als ordinaire misdadiger van wie zijn straf als voorbeeld moest dienen om anderen af te schrikken.

“ **Niet voor gevoelige zielen: de straf van Camerlynck wordt als volgt beschreven: De dood van Jan Camerlynck was gruwelijk en moest als voorbeeld dienen. Zijn oren werden afgesneden en daarna rukte men met een gloeiende tang stukken van**

zijn lijf. Daarop bonden zijn folteraars hem achter een kar die rond de markt reed en op elke hoek werd hij nog meer gefolterd. Uiteindelijk bond men hem vast op het schavot. Boven zijn hoofd hing een ketel met brandende pek die op zijn lichaam druppelde, zodat hij levend verbrandde.

[Evy Ballegeer, De Standaard, Zaterdag 16 augustus 2003]

⁶ Iemand die werkte met bepaalde geweven stoffen die saai werden genoemd, een soort wollige stof.

- 10 De 'heldendaden' van Jan Camerlynck en anderen vallen te ontdekken in een wandeling met als titel: Nieuwkerkse 'helden' achterna. Zie pagina x? voor meer informatie.

↓ **Glasramen in de kerk van Nieuwkerke met afbeelding van de moord op de drie priesters van Reningelst**
Kerk Nieuwkerke
(© Erfgoedcel CO, | Michaël Depestele)

↑ **Jean René Dandieu (centrale figuur met hoed) bezoekt Loker voor de herdenking.**
(Archief Heuvelland)

Jean René Dandieu (La Chapelle (FR) 1895 – La Chapelle 1987)

De Kemmelberg kent heel wat helden, vooral vergeten en vaak anonieme helden. Namen die geen belletje doen rinkelen, maar toch alles opofferden wat hen lief was. Jean René Dandieu was zo'n onbekende held. Als Franse soldaat vocht hij in het voorjaar van 1918 tegen de felle weerstand van het oprukkende Duitse leger op de flanken van de Kemmelberg. In zijn dagboek beschrijft hij pakkend de gruwel van de oorlog die hem omringde. Tijdens de strijd verloor hij niet enkel zijn beste vriend, maar ook zijn rechterarm en -been.

Hij zou nog meermaals terugkeren naar Loker, plaats van de slotgevechten van het lenteoffensief in Vlaanderen: in 1958 en 1968 was hij aanwezig bij de herdenkingsplechtigheid en het onthullen van een gedenksteen. Nog 10 jaar later werd hij thuis in La Chapelle geïnterviewd door de Elfnovembergroep.

- 9 **Voelde Jean René Dandieu zich een held? Waarschijnlijk niet... Is hij er één? Oordeel op Erfgoeddag zelf, ga mee wandelen op zoek naar de helden en anti-helden van de Kemmelberg. Meer info op p. X?**

Lucien Storme (Nieuwkerke 1916 – Siegburg (Duitsland) 1945)

Lucien Storme was winnaar van Parijs-Roubaix in 1938, op 21-jarige leeftijd. En smokkelaar tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Lucien Storme werd geboren op 18 juni 1916 als tweede in de rij van acht kinderen. Alhoewel het familieboerderijtje achter het front gelegen was, vluchtte de familie al vroeg in de oorlog naar Poperinge en later naar Frankrijk. Na de oorlog werd de vernielde hoeve weer opgebouwd. Het gehucht *De Zwynebak*, in de vallei van de Douvebeek tussen Kemmel en Nieuwkerke, is de plaats waar de jonge Lucien opgroeide. In het woonhuis van de hoeve (nu eetcafé *Het Groen Blad*) baatte vader ook het café *De Brieke* uit, een verwijzing naar de veldoven van voor 1914. Lucien hoorde er de wielerverslagen op de radio en raakte in de ban van de wielersport. Wanneer hij een koersfiets cadeau kreeg van een oom, was er geen houden meer aan. Werken op de boerderij was niet aan Lucien besteed. Menigmaal vloekte zijn vader als hij ontdekte dat Lucien niet op de akker zat, maar erop uit was getrokken met de fiets. Speelvogel en koppigaard Lucien knipte zelfs een lange broek af om aan een koers in Dikkebus te kunnen deelnemen.

Lucien kreeg zijn zin. Hij werd coureur bij de nieuwelingen en domineerde alles en iedereen. In het Vlaanderen en Frankrijk van de jaren dertig was de fiets koning. Hij leek rijp voor een profcarrière. Toch viel ook zijn eigenzinnig karakter op.

“ **Hij was gemaakt uit dat hout waar men de beste meubelen mee maakt. Hij heeft een hart van koekebrood, maar zijn wilskracht is niet gemaakt van het edelste staal.**

[Karel van Wijnendaele, bekend wielersjournalist]

Op 17 april 1938 werd Parijs-Roubaix gereden. Het was slechts zijn vierde profkoers. Die dag blies een orkaanwind in het nadeel. Storme deed zijn naam alle eer aan en won de beruchte helleklassieker op magistrale wijze. Hij was

op slag de held van Nieuwkerke en van heel wiewerminnend Vlaanderen. Hij ging op dit elan door en wanneer hij in '39 nog een rit in de Ronde van Frankrijk won, leek niets hem nog te kunnen stoppen. Dat was echter buiten WO II gerekend.

Het wiewerleven werd grondig verstoord door de oorlog. Jonge renners werden gemobiliseerd en organisatoren hadden geen financiële armslag meer. Storme behaalde zijn laatste zege op 8 september 1940. Daarna hield hij het voor bekeken. Hij was ondertussen getrouwd en vader van een zoontje. Er moest brood op de plank komen. Lucien kende de grensstreek als zijn broekzak en begon op grote schaal te 'blauwen'. Tabak en benzine smokkelen bleek heel lucratief en hij werd steeds driester. Tot het op een decemberdag van 1942 te Armentières grondig fout liep.

Lucien was op pad over de grens toen zijn lichte vrachtwagen met pech naar de dichtste garage werd gebracht. De garagehouder gaf de 'blauwer' met Duits uniform aan en korte tijd later moest Lucien al geboeid voor de rechtbank verschijnen. Bij het horen van het verdict sloegen bij hem de stoppen door en hij gaf zijn Duitse bewaker een klap. Daarop werd hij overmeesterd en gedeporteerd naar de *Strafgefängnisser Siegburg*. Hij leek de ontberingen van het strafkamp echter goed te verteren en de bevrijding van het kamp zat eraan te komen in april 1945. Maar dan gebeurde het ultieme drama. Wanneer de Amerikanen het kamp bevrijdden, ontstond er verwarring en in het tumult werd Lucien neergeschoten. Twee uur later stierf hij.

Lucien Storme, een impulsieve waaghals die aldus de mythologie van de Vlamingen is ingegaan? Of gewoon een boerenjongen met een uitzonderlijk talent, die het noodlot net iets te vaak op zijn weg ontmoette?

→ **Lucien Storme**
(Privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

Albert Depuydt (Kemmel 1923 – Kemmel 1996)

Albert Depuydt werd geboren op 21 maart 1923 in de Lokerstraat te Kemmel. De jonge Albert had, voor die tijd, een vrij normale jeugd; hij ging wat werken, hij ging een tijd naar school, hij haalde wat kattenkwaad uit en rookte. Maar toen brak de Tweede Wereldoorlog uit.

Albert werkte bij het uitbreken van de oorlog een tijdje in Frankrijk op een Duits vliegveld. Daarna werkte hij op het kasteel. Op een dag, terwijl hij aan het werk was, kwam men hem waarschuwen dat de Duitsers bezig waren met het oppakken van jongeren om in Duitsland te werken. Albert en zijn vriend André Gruson vluchtten om aan de Duitsers te ontkomen. Ze hielden zich de hele dag schuil en ontsnapten zo, voorlopig, aan deportatie. Ze moesten zich wel gaan aangeven bij het Arbeidsambt te Ieper om in Duitsland te gaan werken. Ze deden dit natuurlijk niet.

Op een ochtend om 5 uur vielen de Duitsers de ouderlijke woonst binnen. Er was echter opnieuw een verwittiging gekomen waardoor Albert alweer op de vlucht was geslagen. Zijn moeder riep dat hij moest terugkomen omdat de Duitsers zijn vader zouden oppakken. Zo werd Albert aangehouden en weggevoerd naar het Klein Seminarie van Roeselare. Daar kon zijn vader hem nog één keer bezoeken voor hij werd weggebracht.

Na ongeveer een week in Roeselare, werden de gevangenen doorgevoerd naar het station van Kortrijk, waar ze op een trein werden geladen met bestemming Liepzig. Te Liepzig kregen de arbeiders een kenteken opgespeld om ze in kleinere groepen te verdelen. Aan Albert en de rest van zijn groep werd uitgelegd wat er van hen verwacht werd. Daarna werden ze weer op een trein geplaatst om verder te reizen.

Noch Albert noch zijn metgezellen had begrepen waar ze naartoe moesten, ze besloten dan maar af te stappen en terug te keren naar Liepzig. In het station waar ze terecht gekomen waren, werden ze verder geholpen door een man die hen ter plekke tewerkstelde. Daar zijn ze enkele maanden gebleven, waarna ze naar een fabriek van Karl Lieberknecht moesten gaan werken. Albert kreeg een opleiding om een schuifpasser te hanteren en om te leren frezen. Daarna was het zijn job om afweergeschut te maken. De werkdagen waren lang; ze werkten

van 6 uur tot 6 uur de ene week tijdens de dag de andere 's nachts. Het werk moest steeds sneller en in groter volume gebeuren.

Tijdens de periode in die fabriek kreeg hij een groot gezwel aan zijn arm. Een operatie drong zich op, maar gezien alle Duitse artsen naar het front waren, opereerden andere **gevangenen** hem. De operatie was geen succes, de wonde zou later telkens terug opengaan en hij kon zijn arm niet meer strekken. Zo kon hij niet meer werken. Er werd hem gezegd dat hij eigenlijk weer naar huis zou kunnen gaan. De bevrijding was echter begonnen, dus lieten de **Duitsers** hem niet terugkeren naar het onbezette Kemmel.

Uiteindelijk werden de gevangenen door de Amerikanen bevrijd. Het duurde echter nog geruime tijd voor ze terug naar huis konden. Ze moesten op verschillende plaatsen controles ondergaan, en een tijdlang in een kamp in Hoei wachten tot alles in orde was voor hun terugreis. Op een dag konden ze toch doorreizen naar Ieper en met de tram naar Kemmel verder gaan. Albert Depuydt heeft in het totaal 25 maanden in Duitsland gewerkt. Hij was 20 jaar toen hij vertrok en 23 toen hij terugkeerde.

MESEN

Adela van Mesen (1009 of 1014 - Mesen 1079)

Adela, ook bekend als Adela van Frankrijk en Adela van Ieper, was een dochter van koning Robert II van Frankrijk en diens vrouw Constance Taillefer d'Arles. Na het overlijden van haar verloofde Richard III van Normandië trouwde ze met Boudewijn V van Vlaanderen. Ze kregen samen drie kinderen; Boudewijn VI van Vlaanderen, Mathilde en Robrecht I van Vlaanderen.

Adela speelde een belangrijke rol bij de hervorming van de kerkelijke instellingen van het graafschap Vlaanderen. Hierdoor werd ze ook belangrijk voor Mesen; ze was betrokken bij de stichting van de abdij van Mesen (in 1057). Ook bij de stichting van de kapittels van Aire (1049), Lille (1050) en Harelbeke (1064) en de abdij van Enname (1063) speelde ze een rol. Het is waarschijnlijk dat ze voor dit werk later zalig werd verklaard.

Na de dood van haar man Boudewijn V vertrok ze op pelgrimstocht naar Rome. Daar verkreeg ze van paus Alexander II de toestemming om de rest van haar leven als kloosterlinge door te brengen. Adela trok zich daarop terug in de Abdij van Mesen, waar ze ook begraven werd na haar dood in 1079.

Haar feestdag valt op 8 september. In de oude crypte onder de kerk van Mesen bevindt zich een gedenkteken voor Adela.

→ **Gedenkteken in de crypte van de Sint-Niklaas kerk van Mesen**
Sint-Niklaas kerk
(© Erfgoedcel CO, | Michaël Depestele)

Jehan Dejonghe (16de eeuw)

Jehan Dejonghe was een voorname inwoner van Mesen en schopte het tot schepen van de stad. In 1532 huwde hij met Marie Van Belle. Jehan had nog twee broers, Grisolis en Jaspar. Grisolis was gouverneur van de draperie van Mesen en hij bezat enkele eigendommen in Mesen. De tweede broer, Jaspar, was ook eigenaar van enkele stukken grond in en rond de stad.

De drie broers Dejonghe werden aanhangers van het protestantisme. De nieuwe religie keerde zich tegen de priesters die boete predikten maar zelf in ontucht leefden en die aflaten verkochten, waarmee de goedgelovigen de hemel konden verdienen. De nieuwe godsdienst wilde komaf maken met de misbruiken in de kerk. Jehan Dejonghe was op 11 juni 1566 aanwezig op de eerste preek van Antoon De Swarte (Algoet) op de Plusdouve tussen Mesen en Wulvergem. De nieuwgezinden keerden zich ook tegen de heiligenverering in de kerk. Ze gingen nogal gewelddadig te keer en in augustus 1566 overvielen ze kerken en vernielden er alle heiligenbeelden. De kerk van Mesen was op 15 augustus aan de beurt.

Jehan Dejonghe bekleedde al gauw een voorname functie in de nieuwe godsdienst. Hij zetelde in het consistorie van de Calvinistische gemeente van Mesen met nog andere belangrijke personen van de stad. Hun vergaderingen werden gehouden in herberg *de Pauw* aan de Ieperhoek of in het huis van Grisolis Dejonghe. Jehan centraliseerde de Calvinistische fondsen uit de streek.

Maar koning Philips van Spanje was niet opgezet met die nieuwe godsdienst en voerde een repressiebeleid. In 1567 verving hij landvoogdes Margareta door de hertog van Alva. Deze moest het land zuiveren van alle rebellen en ketters. Alva ging heel driest te keer. Tijdens een razzia op 3 maart 1568 werd Jehan Dejonghe gearresteerd en naar Gent overgebracht. Schepen Dejonghe werd met een tiental andere wethouders van Mesen en Waasten op zaterdag 6 maart 1568 in Gent binnengebracht.

Men legde de wethouders ten laste dat ze de geuzen hadden geholpen en dat ze naar de veldpreken waren gaan luisteren. Schepen Joris Godtschalck van Mesen werd ook aangehouden, maar hij bekeerde zich terug naar het Rooms katholieke geloof om van de dood gespaard te blijven. Hij kwam ervan af met een grote boete van 1250 ponden parisis.

Jehan Dejonghe bleef zijn nieuw geloof trouw tot in de dood. Op 17 juli 1568 werd hij in Gent onthoofd. Over zijn onthoofding bestaat een beschrijving van de Gentenaar Marcus Van Vaernewijck die op de terechtstelling aanwezig was. Wij citeren:

“ ... Den andere pacient was een schepene van Meessene, een vierschoot man, vet ende met eenen schoonen witten boesem als een vrouwe. Hij en hadde gheen broers bij hem. Hij badt elckeen om verghiffenesse, en zijde dat hij dit lichame gheerne afleijde, sprekende “O mijn Heere, mijn Ghodt staet mij bij” ende “in uwen handen bevele ic mijnen gheest”. Desen dan ooc neerknielende wart gheluckigher naer den lichame dan den eersten, metten zweerde gherecht, want thooft vlooch zonder eenighe belemmeringhe af. Ghodt hebbe beede de zielen! ...

[Marcus Van Vaernewijck]

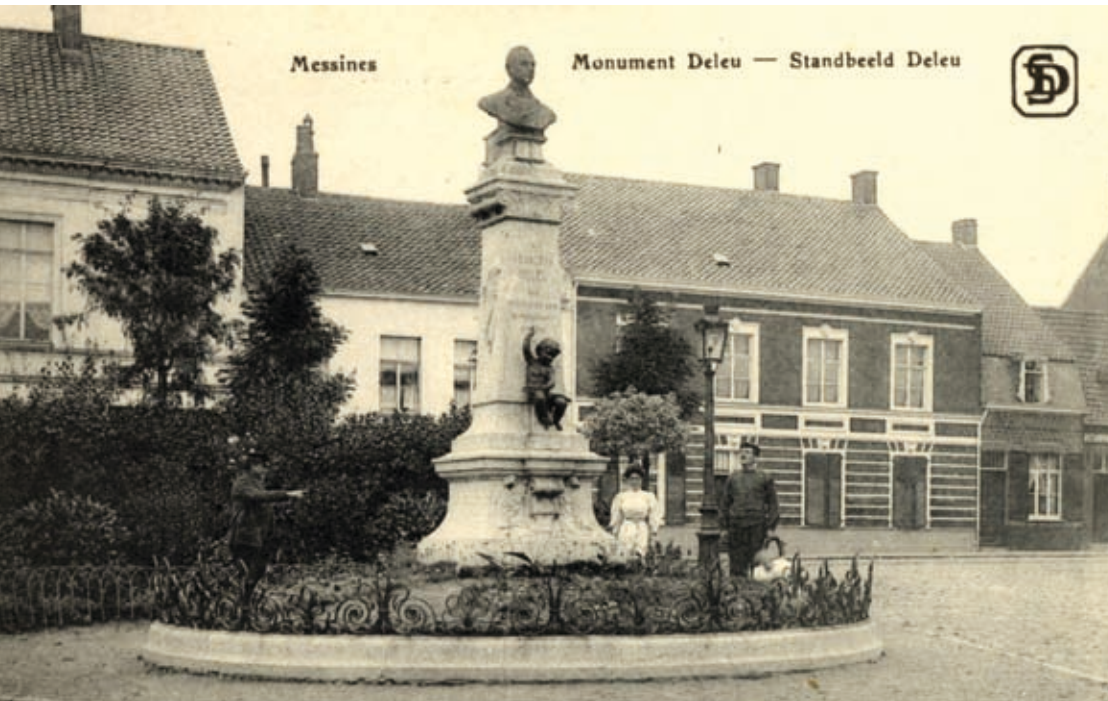
De goederen van Jehan werden aangeslagen. Zijn vrouw, die niet veroordeeld werd, gebruikte de huizen nog tot in 1568. Grisolis kon vluchten en werd op 25 maart 1568 bij verstek veroordeeld en uit het land verbannen, net als zijn broer Jaspar. Zijn vrouw werd hetzelfde jaar verbannen. Hun goederen werden aangeslagen.

François-Joseph Deleu (Mesen 1826 – Mesen 1901)

Van wie is dat beeld op de markt in Mesen? En wat heeft hij gedaan om een monument te verdienen?

François-Joseph kwam uit een geslacht van onderwijzers. Op jonge leeftijd was het nog helemaal niet zeker of hij in de voetsporen van zijn familie zou treden. Hij had muzikaal talent en zijn vader zag eerder een carrière in die richting weggelegd voor zijn zoon. Het onderwijzen zat hem blijkbaar toch in de genen want François-Joseph kiest toch om zich verder te verdiepen in het lesgeven. Het was op dit terrein dat hij zijn strepen verdiende.

Hij focuste zich op het reorganiseren en het herdenken van het onderwijsmodel. Hij pakte uit met een handboek voor pedagogie en methodologie. In het begin van zijn carrière had François-Joseph vooral aandacht voor de Franse literatuurstudie, hij wou zich beter kunnen uitdrukken tijdens zijn voordrachten. Ook deze interesse had hij geërfd van zijn familie. Zijn grootvader aan moederszijde was voorzitter van de *Société de Rhétorique*. In zijn lessen legde de onderwijzer ook de nadruk op kunst, muziek, turnen, fysica en chemie.

← Beeld van de markt van Mesen in 1914, we zien het eerste monument voor François-Joseph Deleu (Geschiedkundig Museum Mesen, 'WESTHOEK verbeeldt')

Deleu wou zijn onderricht vooral focussen op dagelijkse problemen. Hij zorgde voor een revolutie in de landbouw van de streek. Door in zijn lessen vaak de nadruk te leggen op landbouwkunde, konden zijn leerlingen hun ouders overtuigen om nieuwe technieken toe te passen. Deleu zag de link tussen de natuurwetenschappen en landbouw. Zo prees hij drainage aan, een principe dat later gretig werd toegepast door de Mesenaars. François-Joseph Deleu besteedde één dag per week speciale aandacht aan de landbouwkunde. Op die dag onderwees hij wel alle normale vakken zoals grammatica, rekenen, schrijven, spellen en tekenen, maar ze stonden allemaal in het teken van de landbouw.

Later mocht hij in de *Institution Royal* les gaan geven. Hij werd ook benoemd tot professor in de natuurwetenschappen en landbouwkunde. In het jaar 1882 kreeg hij de onderscheiding van het *Burgerlijke Ereteken* uit handen van Leopold II. In 1904 werd er een monument ter zijn ere opgericht in Mesen. In de Eerste Wereldoorlog werd het beeld vernield, alleen de sokkel bleef over. In 1951 werd het hersteld.

LANGEMARK-POELKAPELLE

Ludovicus / Lodewijk Baekelandt (Lendeledede 1774 - Brugge 1803)

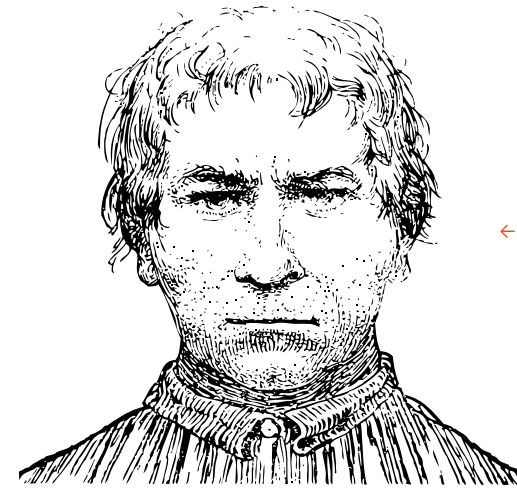
Niet alleen rasechte helden worden herdacht en geëerd, mensen zullen vaak ook antihelden herdenken. Dat bewijst de figuur van Baekelandt, tijdens zijn leven zeker en vast geen doetje, maar na zijn dood werd van hem in volks- en andere verhalen een soort Vlaamse Robin Hood gemaakt.

Geboren in het gehucht de Stinkputten te Lendeledede, uit een verhouding tussen zijn vader en diens stiefdochter, werd de jonge Ludovicus al snel uitbesteed aan boeren uit de streek. Hier werd er niet al te zeer op hem gelet en leerde hij de kunst van het stelen.

Hij sloot zich in 1799 aan bij het Franse leger, omdat hij dacht dat hij zo gemakkelijk geld kon verdienen. Dit raakte hij wel snel beu, mede doordat hij problemen had met gezag. Hij deserteerde in 1801 en vluchtte naar het Vrijbos om zich daar te verstoppen (in die tijd strekte het Vrijbos zich in West-Vlaanderen over ongeveer 2000ha uit). Daar werd hij lid van een roversbende, hij kon zich al snel opwerken tot de leider van die bende. Door zijn voorkomen alleen al boezemde Baekelandt schrik in: hij was groot van gestalte, had talrijke littekens in zijn gezicht en met zijn rosse baard zag hij er uit als een echte bandiet. Hij was bovendien ook nog eens verstandig genoeg om de bende te runnen, hij kon een beetje Frans door zijn verblijf in het Franse leger en had organisatorisch talent.

Baekelandt en zijn bende werden beschuldigd van zware misdaden. Ze overvielen, knevelden en vermoorden soms hun slachtoffers. Baekelandt kocht bijvoorbeeld een dier, de verkoper werd op zijn weg naar huis aangevallen door Baekelandts handlangers, die zo het geld recupereerden.

De Franse speurders zochten een lange tijd tevergeefs naar de beruchte crimineel. Baekelandt slaagde er lange tijd in om zich schuil te houden in het Vrijbos. Door de uitgestrektheid van het bos en het feit dat vele mensen in de omgeving

← Baekelandt
(Sententie der Fransche republycke jegens Ludovicus Baekelandt en zyne medeplichtigen)

iets te maken hadden met de bende, waren de rovers voor een tijdje veilig. Wanneer Baekelandt vermoedde dat één van zijn benedeleden hem wilde verraden, schrok hij er niet voor terug om die rover in koelen bloede te vermoorden.

In 1802 kwam er een eind aan de wreedheden van de bende. Ze werden verraden door één van hun leden. 33 leden werden opgepakt (25 mannen en 8 vrouwen). 21 van die mannen en 3 van de vrouwen kregen de doodstraf door onthoofding. Vlak voor zijn onthoofding bekende Baekelandt publiekelijk zijn schuld en vroeg hij om vergiffenis voor al zijn misdaden.

Sindsdien verschijnt Baekelandt nu en dan in populaire verhalen. Er werden al verschillende fictieboeken geschreven over deze figuur. Er bestaat zelfs een stripreeks over de bende. Deze fictiewerken zijn niet altijd historisch correct, om het zacht uit te drukken. In Lendeledede zijn er bakkers die naar oude tradities een Baekelandt-brood bakken.

Langemark noemt zichzelf het Baekelandt dorp. De rover was heel actief in de streek en zou daar zijn schuilplaats gehad hebben. Van 1993 tot 2002 was er driejaarlijks een stoet, een historische evocatie van de jaren 1800 en de terechtstelling van Ludovicus Baekelandt.

Rosalie De Meersseman (18de eeuw)

Rosalie was een *martelares* van de boerenkrijg in 1798. Met de komst van de Fransen moest de eerste lichter van de krijgslooting plaats vinden. Dit veroorzaakte oproer bij heel wat jongelui in de dorpen in West-Vlaanderen en was directe aanleiding tot de Boerenkrijg. Op vrijdag 26 oktober botste een colonne Carmagnolen⁷ op twee schildwachten bij de kerk. De Fransen openden het vuur. Rosalie De Meersseman, oudste dochter van Mattheus en Isabella Hoorebeke snelde toe, trok naar boven en luidde de stormklok op de toren.

Dit was het afgesproken signaal dat er onraad dreigde. De Fransen eisten dat het geluid op zou houden. Omdat zij moedig verder de klokken luidde, staken de Fransen de toren in brand: alleen de muren bleven overeind... Rosalie werd levend verbrand. Zij werd de martelares van Langemark. Haar klokkengeluid had de Brigands onder leiding van Joachim Samijn uit Poelkapelle gered. Het vuur sloeg over naar de hele kerk die lelijk werd beschadigd.

← In de jaren '60 of '70 was de Sint-Pauluskerk van Langemark bij speciale gelegenheden feestelijk verlicht.

(Privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

⁷ soldaten van de eerste Franse Republiek gekazerneerd te Ieper

↑ André Noyelle met fans.

(Privécollectie, Luc Grimonprez)

André Noyelle (Ieper 1931 - Poperinge 2003)

André Noyelle was een Belgische wielrenner uit Poelkapelle, hij was prof tussen 1953 en 1966. Tot op de dag van vandaag is hij de enige Belg die in een Olympische wielervedstrijd een gouden medaille heeft gewonnen.

In Helsinki 1952 won hij met grote voorsprong op de rest van het peloton. In die tijd werd de olympische wegrit door amateurs gereden. Na zijn overwinning in Helsinki werd Dré Noyelle prof en behaalde nog enkele overwinningen. Na zijn carrière had Noyelle een bloeiende fietsenzaak te Ieper.

- 11 Langemark-Poelkapelle eert zijn olympische en andere gemeentelijke helden tijdens [Erfgoeddag](#), meer info p. X?

VLETEREN

Joannes Reyphins (Roesbrugge 1762 - Roesbrugge 1838)

Joannes-Josephus Reyphins, geboren in een groot gezin van 15 kinderen te Roesbrugge in 1762, werd in 1791 tot kapelaan benoemd in Westvleteren.

De problemen voor Joannes begonnen toen hij als priester de eed van haat aan de Oostenrijkse monarchie en getrouwheid aan de Franse bezetters weigerde te zweren.

De aanhoudingsbesluiten tegen onbeëdigde priesters lieten niet op zich wachten. Het bisdom Brugge alleen al telde bij de geestelijken 476 weigeraars of *refractairen*. Velen namen de vlucht of doken onder. Maar op 11 maart 1798 om 4 uur 's morgens werden in kanton Haringe zeven priesters, waaronder Joannes Reyphins, van hun bed gelicht en via Poperinge en Ieper overgebracht naar Brugge. Er volgde een veroordeling en ze werden gedeporteerd naar Cayenne, de hoofdstad van Frans-Guyana, gelegen aan de noordelijke kust van Zuid-Amerika.

De overlevenden van de lange en verschrikkelijke zeereis werden in de omgeving van Cayenne ondergebracht in een barakkenkamp waar ze in mensonterende omstandigheden vertoefden.

Joannes Reyphins kon met de hulp van een Hollandse schipper het kamp ontvluchten en belandde in Noord-Amerika, waar hij ongeveer een jaar verbleef als missionaris voor een Ierse kerk.

Uiteindelijk keerde hij in 1802 naar Europa terug en nam zijn job als kapelaan in Westvleteren weer aan, waar hij terecht als een held werd onthaald.

Eed:

**Ik zweere haet aen het Koningdom
en aen de regeerings-loosheyd,
aengekleefdtheyd ende Getrouwigheyd
aen de Republiek ende aen de Constitutie
van het Jaer Dry**

Serment:

**Je jure haine à la royauté et à
l'anarchie, attachement et fidélité
à la république
et à la constitution de l'an trois**

[De eedformule die de priesters tijdens de Franse bezetting moesten uitspreken]

12 Op zondag 22 april wordt er in de kerk van Westvleteren een tentoonstelling met vertelmomenten georganiseerd. Zie p. X?

Rond "T'Onzent in 't Westland"

Dokter H. ALLAEYS
 («HERWIN EECKEL»
 in de letterkunde).

Naar een pentteekening van
 Edmond Van Offel.

SCHRIJF NU IN, NU!

De vijfjaarlijksche prijs van Letterkunde
 voor West-Vlaanderen

werd door den keuraad, bestaande uit
Prof. Dr Jules Persijn
Stijn Streuvels

Prof. Dr August Vermeylen
 toegekend aan het werk

T'ONZENT IN 'T WESTLAND
 door HERWIN EECKEL.

Ziehier het oordeel van Prof. Dr. L. S.
 (Leuven), een der meest gezaghebbende
 oordeelaars in het land: «... dan ik den
 bundel buitengewoon merkwaardig vind
 en iets eenigs! Dat ik me verkreuteld
 heb aan uw geestige, soms scherpe ma-
 nier om menschen en beesten in hun doen
 en laten voor te stellen, zoo levendig als
 de beste vertellers uit het buitenland...»

Herwin Eeckel, een luisterrijke naam
 van 't Westland uit de geschiedenis der
 jaren 1300, is de letterkundige deksnaam
 van een onzer meest geïerde voorman-

nen uit de Vlaamsche wetenschappelijke
 wereld, namelijk Dr H. Allaëys, arts te
 Antwerpen. Een voorman, niet alleen in
 de Vlaamsche maar ook in de internatio-
 nale wetenschappelijke wereld. Op vijf-
 en-dertigjarigen ouderdom reeds werd hij
 verkozen tot eere voorzitter van het
 XXIVe internationaal Congres van geneeskunde
 (Budapest — 1909). Hij is de
 stichter en de ziel sedert 25 jaren van de
 « International Stomatological Association ».

Het heeft dan ook meer dan een verrast
 en verwonderd dat iemand met zulk we-
 tenschappelijk verleden, onverwacht een
 letterkundig werk van zoo'n omvang en
 zoo'n gehalte voortbracht. Onverwachts,
 echter slechts voor deze, die niet wisten
 dat Dr Allaëys — of « Herwin Eeckel »
 — een geesteskind van Guido Gezelle en
 een beslagen meester in vele talen, een
 zeer fijne pen bezit.

Met dit epos in proza « T'Onzent in 't
 Westland » heeft hij de kroon, ook, op
 zijn letterkundig werk gezet.

Wij beamen den redacteur van « Het
 Kortrijksche Volk » waar deze schrijft
 « Eenieder, over gansch Vlaanderen en
 over de gansche Nederlandsche spraak-
 gemeente, die iets of wat met letterkunde
 begaan is, zal dit boek willen bezitten om
 het te lezen en te herlezen... genietend
 telkens een hernieuwd en zuiver kunst-
 genot »

« T'Onzent in 't Westland » is een
 lijvig boekdeel van 430 bladzijden. Bo-
 vendien worden 30 weeldeexemplaren ge-
 drukt, waarvan 25 op geschept Hol-
 landsch papier van Gelder genummerd
 van 1 tot 25 en 7 exemplaren op Japansch
 « Mitsumata » handpapier genummerd
 van A tot G. De nummers 25 en G komen
 niet in den handel.

OPGELET: Daar deze oorspronkelij-
 ke uitgave betrekkelijk beperkt is, zoo
 deed men goed dadelijk en van nu af
 zijn inschrijving te zenden op het
 bureau van « De Poperingenaar » 15,
 Gasthuisstraat, Poperinghe, lijst stor-
 ten op nr 15570 postcheck van « De
 Poperingenaar » met naam en adres
 en vermelding van uitgave.

De prijzen zijn voor :

1. Gewone uitgave gebrocheerd fr. 35
2. in linnenstempelband fr. 50
3. Weelde uitgave op Hollandsch fr. 180
4. op Japansch fr. 450

Men voege er een frank bij, indien het
 werk per post verzonden moet worden.

T'ONZENT IN 'T WESTLAND ver-
 schijnt rond 15 Januari aanstaande.

Hilaire Allaëys (Woesten 1873 - 1934)

← (www.historischekranten.be
 De Poperingenaar, 29 september 1929)

André Waeles (Tweede Wereldoorlog)

André, een inwoner van Oostvleteren heeft door zijn moedige daad een grote
 impact op het leven van één van de helden van het RAF gehad. Hij kwam er
 later zelf door in de problemen.

De Australische piloot Stanley Henry May begeleidde in 1943 een zeventig-
 tal Amerikaanse bommenwerpers op een missie naar het vliegveld van Rijsel.
 Onderweg werden ze onderschept door een twintigtal Duitse vliegtuigen. Er
 brak een Luchtgevecht uit en enkele van de Britse toestellen werden neerge-
 haald. Eén van deze vliegtuigen was dat van Stan May. De piloot kon zich wel
 redden met behulp van een parachute.

Op de grond kwam hij André Waeles tegen, die in de buurt aan het vissen was.
 Deze smokkelde de piloot mee naar Oostvleteren in een broodkar. André hielp
 Stan May nog om verder te vluchten door hem naar Ieper te smokkelen van
 waar May verder kon reizen naar de Franse Pyreneeën en uiteindelijk naar zijn
[squadron](#) in Engeland. André werd na de redding van de piloot verklikt, werd
 gevangengenomen en gedeporteerd naar Duitsland. Hij overleefde deze bepro-
 eving en kon terug keren naar huis.

ZONNEBEKE

Frederic Godderis (Zonnebeke 1811 - Zonnebeke 1909)

Heldenverering is van alle tijden. In Zonnebeke hadden ze in het begin van de 20ste eeuw een levende held onder hun inwoners. Frederic Godderis was tijdens zijn leven al een monument in Zonnebeke, hij werd er uitgebreid gehuldigd en op zijn begrafenis kwam er een overweldigende menigte opdagen.

Frederic Godderis moet zowat de eerste lang levende oud-strijder geweest zijn van Zonnebeke. Op 19-jarige leeftijd was hij in 1830 ten strijde getrokken om mee te vechten voor de onafhankelijkheid van België. Hij verkreeg hiervoor twee medailles; de medaille van het *IJzeren kruis* en de *herinneringsmedaille van 1830*.

Ter ere van de 75ste verjaardag van de onafhankelijkheid van België werd Frederic Godderis gevierd in zijn geboortedorp. De viering vond plaats op 5 september 1905.

“ **Verleden week vierde men alhier de vaderlandse feesten. Welk een heuglijke dag! En volk op de been, nog nooit van meer! Geheel 't omliggende was afgekomen. Zonnebeke trouwens bezit onder zijn inwoners een eerbiedwaardige ouderling, oud-strijder van 't jaar 30: Frederic Godderis. Iedereen wilde die deftige en nog zo frisse werkman komen zien en vereren, en zijn plechtige huldedag meevieren. Frederic Godderis is te Zonnebeke geboren en aldaar kersten gemaakt in de oude abdijkerk den 16 augustus 1811.**

['t Nieuwsblad van Yper, 16 september 1905]

Er trok op de huldiging een heuse stoet door de straten van de gemeente om Godderis te eren. De verschillende gemeentelijke verenigingen werkten mee aan deze stoet. Er was een delegatie van de twee pijpengilden, twee fanfares en een afdeling van de duivenbond. Er heerste een uitbundige sfeer.

“ **... men riep, men juichte, men jubelde, het kanon bulderde, de twee muzieken speelden tegelijk de Brabanconne, twee ballons stegen de lucht in, en de 313 duiven werden ineens uit hun wagen losgelaten...**

['t Nieuwsblad van Yper, 16 september 1905]

Ook zijn begrafenis moet een hele gebeurtenis geweest zijn in het dorp. Godderis overleed op 25 februari 1909 op de gezegende leeftijd van 97 jaar en werd begraven op 6 maart. In 't *Nieuwsblad van Ieper* lezen we hierover opnieuw een verslag. Volgens de krant duurde de offerande 25 minuten en werd het aantal offergangers geschat op ruim 1200. Er waren ook tal van notabelen aanwezig.

Frederic is nu begraven in de crypte op het kerkhof van Zonnebeke. Hij werd oorspronkelijk naast zijn vrouw begraven op het oude kerkhof van Zonnebeke. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden de kerkhoven van Zonnebeke, zoals de rest van de gemeente, totaal vernield. Tijdens de opruimingswerken (1920-1921) werd de loden kist van Godderis quasi onbeschadigd teruggevonden, opnieuw dichtgemaakt, in een houten kist geplaatst en bijgezet in de crypte.

↑ Doodsprentje van Frederic Godderis, gekleed in het uniform van 1830: blauwe kiel en jagersmuts. (Zonnebeekse Heemvrienden)

Moeder Ida Iweins (Ieper 1876 - Rumbeke 1962)

Ida Augustina Stephanie Marie Antionette Gyslaine Iweins werd in 1876 geboren als dochter van de kasteelheer van Zonnebeke Eugène Iweins en Louise Hynderick. Ida kreeg haar opvoeding op het kasteel. Haar vader gaf de lessen Frans, Nederlands, rekenkunde en geschiedenis. Haar diepgelovige moeder gaf godsdienstonderricht. Ida ging, als kind, graag en veel naar het klooster en er werd gezegd dat ze zich al vrij snel aangetrokken voelde tot het kloosterleven.

Ida was zeer sociaal gericht. Ze engageerde zich in het prille Rode Kruis van Ieper. Ze had vooral een speciale belangstelling voor het kloosterleven. Thuis las ze veel godsdienstige werken en bestudeerde ze de vier evangelies. Ze verzettede zich tegen het weelderige kasteellevens. Ida wilde kloosterzuster worden hoewel haar vader zich hier sterk tegen verzette. In 1897 nam ze afscheid van haar dorp en haar ouders om in te treden bij de Zusters Franciscanessen Missionarissen van Maria.

Ze deed de belofte van volledige armoede en ontdeed zich zo van alle aardse bezittingen gelegen te Zonnebeke en in de Westhoek. Ze schonk de opbrengst van de verkoop van haar erfenis aan haar congregatie. Ze had besloten haar roeping in volledige zelfonthechting te beleven en ze wou bedelares worden voor Gods meest verlaten kinderen, slachtoffers van de oorlog.

Ida wou haar eigen orde stichten. Er werd te Roeselare een bescheiden huisje gevonden waar Ida met enkele volgelingen haar opdracht van armenzorg voor kinderen startte. De eerste (wees)kindjes werden opgenomen in het huis en in een houten verpakingskist te slapen gelegd. Met de kolennemer ging Ida rond te Roeselare om kolen te schooien en ze kreeg er vaak nog een stukje vlees bovenop. Zuster Ida vertrok elke dag op bedeltocht. Op de wekelijkse dinsdagmarkt slenterde ze tussen de marktkramen. Ze bestelde wat ze nodig had en betaalde met "God zal 't u lonen". De marktkramers aanvaardden dit algauw.

Met de steun van haar moeder en enkele rijke handelaars uit de Ooststraat te Roeselare kon Ida in 1921 een kasteeltje in Rumbeke kopen. Het nieuwe onderkomen werd "Sint-Jozefs Rust" genoemd. De geestelijkheid van Rumbeke bekeek alles met grote argwaan. Ida stuitte op veel onbegrip, in Rumbeke werd vaak gezegd dat Ida zot was.

Omdat Ida Iweins veel geld nodig had om haar plannen uit te voeren besloot haar moeder haar onroerende goederen te verdelen aan haar twee kinderen. Ida's deel (vier hoeven, wat cijnsgrond en een huis) werd verkocht. Ze investeerde alles in Rumbeke. De kinderopopulatie was ondertussen gegroeid tot zestig à zeventig kinderen. Er volgden financiële problemen. Door het uitbreiden van het aantal kinderen moest er voortdurend meer verbouwd en bijgebouwd worden. Tot een aannemer niet meer wilde wachten op zijn geld en een gerechtsdeurwaarder stuurde.

Uiteindelijk kreeg moeder Ida leningen van een handelaar uit de Ooststraat te Roeselare en van haar vroegere congregatie. Het failliet was afgewend. Maar het kon niet blijven duren wanneer Ida ook nog begon te sukkelken met haar gezondheid. Via de priester van Roeselare kwam de oplossing. Door zijn toedoen kocht de bekende bankier Jozef Camerlynck (geboren in Passendale) Sint-Jozefs Rust. Hij beloofde Moeder Ida en de medezusters te onderhouden en haar werk voort te zetten. Vanaf die dag in 1947 heette het instituut "Onze kinderen". Het tehuis evolueerde tot één van de belangrijkste jongenstehuizen in België.

Moeder Ida leefde met haar overgebleven gezellinnen vanaf dan eerder als kluiszusters. Ze bemoeide nog weinig met het doen en laten van het tehuis. Als het fysisch mogelijk was ging ze toch nog op bedeltocht voor haar troetelkinderen. Ze stierf op **86-jarige** leeftijd in 1962. Op 24 februari werd ze onder massale belangstelling begraven te Rumbek. Honderden van haar "kinderen" waren op de uitvaartplechtigheid aanwezig.

Moeder Ida was een zuivere idealist. Ze was als vrouw zeer idealistisch maar te weinig realistisch. Ze was zo diep door hogere verwachtingen doordrongen dat ze werkelijk onpraktisch was.

Moeder van het jaar (jaren '70)

Niet alleen in de grote verhalen vind je helden terug. Er kan ook op plaatsen waar het minder evident is en waar minder vaak aan gedacht wordt, op zoek gegaan worden naar helden.

In de jaren zeventig ging de KAV-afdeling Zonnebeke telkens op zoek naar de *Moeder van het jaar*. Met deze titel wilde men een lid in de bloemetjes zetten. De criteria waaraan men moest voldoen lagen vooral in de huishoudelijke sfeer. Indien de laureaat op een voorbeeldige manier het gezinsleven in goede banen leidde en zich inzette voor de lokale werking van de KAV, dan lachte de titel haar toe. Ten gevolge van de snelle maatschappelijke evolutie, stapte men begin jaren tachtig af van deze activiteit. Het verenigingsleven onderging onder tusschen een ware metamorfose.

↑ Agnes Tyvaert wordt in 1981 verkozen als 'Moeder van het Jaar', je herkent haar aan de sjerp.

(Privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

- 13 Tijdens Erfgoeddag gaat de dienst cultuur van Zonnebeke in samenwerking met Zonnebeke Verbeeldt op zoek naar de helden van de dag. Meer informatie over deze activiteit vind je op p. x?

Dit artikel is gebaseerd op:

- Inspiratiebrochure Erfgoeddag Helden, Brussel, 2011.
- K. Baert, Kemmel 1918: Hoe leper uit de greep van de Duitsers bleef, Brugge, 2008.
- E. Ballegeer, "Dorpen met een verhaal (7). Nieuwkerke. De bosgeuzen achterna", in: De Standaard, Zaterdag 16 & zondag 17 augustus 2003.
- Desmarez-De Saegher, Het Westland in de Franse tijd, s.l., s.d.
- F. Depuydt, Over leven en werken in Oberlungwitz. Het verhaal van de deportatie van Albert Depuydt uit Kemmel tijdens de Tweede Wereldoorlog, Kemmel, 2011.
- A. Ghekiere, "François-Joseph Deleu, instituteur en chef", in: Stad Mesen herinnering en geschiedenis, Langemark, 1982.
- J. Hardeman, E. Barbry e.a. Volksboek. Van den grooten oorlog, Kemmel, 1978.
- R. Houthaeye, "Moeder Ida. Laat de kinderen tot mij komen", in: Flandria Nostra Torhout, 1988.
- D. Jonckheere, "Geschiedenis van Langemark-Poelkapelle", in: Gidsencursus Westhoek Noord, 1/10/2004.
- A. Lowyck, Boerenkrijg in West-Vlaanderen, Roeselare, 1948.
- P.J. Margry, P. van de Laar en C. Santing. Een profane pelgrimage naar de middeleeuwen. Opstellen van prof. dr. Jan van Herwaarden over geloof en samenleving in de laat-middeleeuwse Nederlanden, Hilversum, 2005.
- L. Noppe, "Frederic Godderis, eerste oudstrijder van Zonnebeke", in: Zonneheem, XXIV, 1995: 4.
- W. Parmentier, Mémoireboek van Joannes Hugonis Betlehem deel XI en XXX. De joaren met den Eerweerden Pastoor Karel Verhelst op de **Prochie** van Onze Vrouwe (1786 - 1820), Watou, 2011.
- P. Woets, "Auguste en Michel Mahieu, 2 Franse gesneuvelden en hun verband met Voormezele en Hollebeke" in: Tijdschrift van de heemkundige kring Selebeke, 2008: 3.
- S.C.A. Willems, De Verdiensten der Vlamingen onder het oogpunt der kunsten, letteren en wetenschappen, Brussel, 1985.

Het artikel kwam tot stand met medewerking van Archief Heuvelland, Archief Poperinge, Johan Beun, Miguel Boutry, Johan Braem, Annick Clabau namens vzw 't Pensioonaat, Dominiek Den-dooven, Filip Depuydt, Lucien Devos, Domien Doise, Luc Grimonprez, Dirk Ooghe, Raymond Six, Marnick Storme, Vera Lannoo, vzw Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, Philip Woets en de westhoekvertellers: Guido Vandermalie, Wim Parmentier en Ingeborg Sohler.

MEER ZIEN OF LEZEN?

.....
www.historischekranten.be
www.westhoekverbeeldt.be

→ De familie Hector Dehaeck-Sackebandt **had** in de Bergenstraat te Roesbrugge een fabriekje waar ze **spekken** maakten. Op 2 november 1913 kreeg Hector Dehaeck voor zijn 'Cream toffees des Flandres' in Gent een **gouden medaille met felicitaties van de jury**.
 (privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

**ACTIVITEITEN
OP 22 APRIL
2012**

IEPER

1

tentoonstelling

Tien om te zien: leperse helden laten zich gelden

Familiekunde Vlaanderen - Afdeling Ieper-Diksmuide
i.s.m. Stadsarchief Ieper en met de steun van de Stad Ieper

*Familiekunde
Vlaanderen - Afdeling
Ieper-Diksmuide
Burchtstraat 1A
8900 Ieper
Doorlopend open
tussen 10 en 18 uur*

*Loopt nog tot
12 mei 2012
Los van de speciale
Erfgoeddagactiviteit,
is de vaste collectie
GRATIS doorlopend
te bezoeken*

Tien Ieperse helden krijgen de eer die ze verdienen. We zoeken speciaal enkele minder bekende helden, zoals Pierre Nolf, geboren in 1873, minister (gekend van de wet-Nolf), 20 jaar voorzitter van het Belgische Rode Kruis, én in 1925 genomineerd voor de Nobelprijs. Of Arthur Stoffel, pastoor Delaere, enzovoort. Ontdek ze allemaal, op Erfgoeddag!

(Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Ieper-Diksmuide)

rondleiding

Ieperse helden in de kijker

2

Gidsenkring Ieper
i.s.m. Pasar Ieper en met de steun van de Stad Ieper

Deze boeiende, nieuwe stadswandeling focust op Ieperse helden onderweg. Zo komen we Willem van Ieper en Alphonse Vandenpeereboom tegen, heiligen en bisschoppen. We staan ook stil bij het monument voor de gesneuvelde Ieperlingen, waarop ook een aantal vrouwen vermeld staan. We passeren een wederopbouwwooning en luisteren naar het verhaal van de pioniers van de wederopbouw. Echte, maar vaak naamloze helden!

*Dienst voor Toerisme -
Lakenhalle
Grote Markt 34
8900 Ieper
Om 10, 14 en 16 uur*

*Reservatie nodig
E toerisme@ieper.be
T 057 23 92 20
maximum 30 plaatsen*

Lorem ipsum

HOLLEBEKE (IEPER)

stoet

3

Ere aan onze helden

De Wegwijzer i.s.m. Ieper Verbeeldt, Erfgoedcel CO., Basisschool De Schatkist, Chiro Ekebelloh, Feestcomité Hollebeke, KVLV Hollebeke, KLJ ZiHoVo, Oudercomité Basisschool, Volkstuin Hollebeke en met steun van de stad Ieper

*Verschillende straten,
8902 Hollebeke (Ieper)*

*Animatie vanaf
14.30 uur, start van
de stoet om 15 uur*

Voor het eerst na 43 jaar trekt weer een stoet door de dorpsstraten. Een stoet ter ere van onze helden: een kasteeldame, een piloot uit WO1, een verzetsheld uit WOII, één van de eerste thuisverpleegsters en een burgemeester. Vijf heldentaferelen aangevuld met alles wat een stoet mooi en kleurrijk maakt: muziek, dans en vlaggen! Een hendaagse stoet over Hollebeke uit het verleden.

De notabelen van Hollebeke bekijken de historische stoet Hollebeke 1000 vanop de tribune op het dorpsplein. Centraal zit burgemeester Omer Vervisch, die nu één van de helden is.

*Uit album met foto's van de stoet Hollebeke-1000. 1969.
(Collectie D. Verfaillie, "WESTHOEK verbeeldt")*

ZILLEBEKE (IEPER)

wandeling

Gesneuveld voor het vaderland

Bezoekerscentrum De Palingbeek i.s.m. gids Lieven Stubbe

We herdenken de vele soldaten, anonieme helden die hier sneuvelden tijdens de Eerste Wereldoorlog. We wandelen langs de frontlinies van weleer en houden halt aan talrijke relictien zoals The Bluff, Hedge Row, Ravine Wood, de Oude sluis die ooit een verbandpost was, de Caterpillar en Hill 60. We brengen geschiedenissen over heldendom, maar ook over de zinloosheid van oorlog.

4

*Bezoekerscentrum
De Palingbeek
Vaartstraat 7
8902 Zillebeke (Ieper)
Om 14 uur*

(© Erwin Verfaillie)

POPERINGE

5

tentoonstelling

Hemelse helden

Onzen Heertje erfgoedvereniging vzw

*Onze Lieve Vrouwekerk
Onze Lieve Vrouw-
kruisstraat
8970 Poperinge
Doorlopend open
tussen 10 en 18 uur*

*Loopt nog tot
31 augustus 2012*

Helden zijn constructies. Heiligenverhalen hullen zich in wierookgordijnen. Ze zijn doorspekt met mirakels tot troost of winst: het spel van kruis of munt. In de biotoop van de heilige helden, de parochiekerk, laten we beelden en verhalen bevragen via de gipsen getuigen die eeuwenlang de gelovige hebben aangesproken. Om de bezoeker tot nadenken uit te dagen, worden bijhorende prenten tentoongesteld.

(Onzen Heertje erfgoedvereniging)

tentoonstelling

Wie wordt de grootste held van Poperinge?

6

Stadsarchief Poperinge

i.s.m. Cultuurdienst Poperinge en Kunstacademie Poperinge

Poperingenaars, dit is jullie kans om uw grootste held te kiezen! Is het een man of vrouw die mensenlevens heeft gered? Een oorlogs-, sport- of volksheld, of net een held voor één dag? Dat bepaal jij! Bekijk op de website van Poperinge wie de genomineerden zijn, ontdek tijdens Erfgoeddag in de Gasthuiskapel hun heldendaden en stem op wie volgens jou de titel 'Grootste held van Poperinge' verdient.

- Pauline Vanden Berghe [spionne in WO I]
- Carolus Verhelst, [wilde weldoener]
- Paul Denecker [bezieler van Abele]
- Gert Verstraete [verdienstelijke West-Vlaming]
- Jean-Baptiste Ryon [vocht in de Napoleontische oorlogen]
- Pater Declercq [bezieler van Haringe]
- Henri Permeke [redde 3 kinderen]
- Dirk Frimout [eerste Belg in de ruimte]
- Désiré Braem [overleed bij de zoektocht naar een vermiste vrouw]

In de Gasthuiskapel is er ook een tentoonstelling gepland van de Kunstacademie zie activiteit 14 op p. X?

7

theatervoorstelling

De volkse heiligverklaring van Carolus Verhelst

Poperingse Westhoekvertellers

*Onze-Lieve-Vrouwekerk
Onze-Lieve-Vrouwe-
kruisstraat 11
8970 Poperinge
Om 10.30, 13.30 en
15 uur (duur ca. 1 uur)*

Een volksheld met een aureool. Hij leefde en 'overleefde' in een historisch onstabiele periode, waarin onze gewesten vier verschillende overheersers kenden in zowat 60 jaar tijd. Op Erfgoeddag halen we de geschiedenis van Carolus Verhelst voor het eerst sinds lang weer van onder het stof. In dit verteltheater brengen we hem weer tot leven. Verhelst was onderpastoor en regent van de 'armenschool'.

Zicht op de Boeschepestraat met rechts vooraan de Arme Knechtenschool.
(privécollectie)

WATOU-ABELE (POPERINGE)

tentoonstelling

Een stille held: E.H. Boerhave

8

't Pensionaat vzw

Raphaël Boerhave was een jongen uit ons dorp, die intrad bij de Paters Franciscanen. Hij maakte als jonge priester deel uit van het verzet in WOII, waarvoor hij door de Britse overheid gedecoreerd werd. Later vertrok hij als missionaris naar Pakistan en adopteerde er twee weesjongens. Hij keerde terug naar zijn dorp om er pastoor te zijn.

*'t Pensionaat vzw
Abeleplein 8 A
8978 Watou-Abele
(Poperinge)
Doorlopend open
tussen 10 en 18 uur*

E.H. Boerhave bij de bouw van het Don Bosco College in Lahore (Pakistan). 1959.
(privécollectie)

KEMMEL (HEUVELLAND)

9

wandeling

Held/anti-held op de Kemmelberg

Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels vzw i.s.m. Provincie West-Vlaanderen, dienst NME en gids Miguel Boutry

*Kiosk
Dorpsplein Dries,
8950 Kemmel
(Heuvelland)
Om 14 uur (duur 3 uur)*

Wie voor jou een absolute held is, kan voor iemand anders de duivel zelve zijn... De Kemmelberg: lang geleden een Kelten-fort, in de 16^e eeuw in het oog van de beeldenstorm, in 1918 verwoest door vechtende Duitsers en Fransen en in 1940 nog bezocht door Hitler. Dit leverde heel wat verhalen over helden en anti-helden op. We gaan in het bos op zoek naar die geschiedenissen.

(Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels vzw)

NIEUWERKE (HEUVELLAND)

wandeling

Nieuwkerkse helden achterna

10

Geuzenproject Nieuwkerke vzw

*Marktplaats Nieuwkerke
8950 Nieuwkerke
(Heuvelland)*

*Om 14.30 (duur ca. 2.30
uur, afstand ca. 5 km)*

*reservatie nodig
via Gemeente Heuveland,
Dienst Cultuur
E sabine.ghelein@heuvel-
land.be*

T 057 450 471

maximum 30 plaatsen

*Deze activiteit loopt niet
door na de Erfgoeddag
maar groepen kunnen
gids Raymond Six con-
tacteren voor een extra
gidsbeurt.*

Dorpsgezicht van Nieuwkerke

(Flandria illustrata. Auteur: Antonius Sanderus (Ieperse kanunnik).

Tekening: Vedastus du Plouich. 1641)

De 'Nieuwkerkse helden' worden opgezocht tijdens een wandeling. Je komt meer te weten over nagelaten sporen van de vroegste bewoners, komt in contact met de helden die het dorp zijn naam hebben bezorgd en allen die het groot hebben gemaakt. Ter afronding volgt er nog een bewijs dat er nog steeds helden actie zijn in Nieuwkerke. Benieuwd wat hiermee bedoeld wordt? schrijf je in en kom het te weten.

LANGEMARK-POELKAPELLE

tentoonstelling

11

Olympische en andere helden in Langemark-Poelkapelle

Gemeentebestuur Langemark-Poelkapelle i.s.m. Dienst Vrije Tijd, Cultuur en Archief, Langemark-Poelkapelle Verbeeldt, Kunstkring Langemark-Poelkapelle 20-10, Erfgoedcel CO., e.a.

*OC De Poelkring
Nieuwplaats 14
8920 Poelkapelle
Doorlopend open
tussen 10 en 18 uur*

Geen grotere volksheld dan een wielerved. In '52 won in Helsinki een 21-jarige jongen uit Poelkapelle twee Olympische medailles. Tot op heden blijft André Noyelle de enige Olympische wegwedkampioen die ons land heeft gekend. Deze tentoonstelling met uniek beeldmateriaal wil hem een passend ereloot geven. Ook andere lokale helden worden in de tentoonstelling herdacht.

André Noyelle bij het behalen van zijn overwinning in Helsinki. (privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

WESTVLETEREN (VLETEREN)

tentoonstelling

Vleterse helden

Dienst Cultuur Vleteren

i.s.m. Vleteren Verbeeldt en Archiefdienst

12

Bidprentje van André Deneckere, bevelhebber van de brandweer te Oostvleteren.

(privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

*Sint-Martinuskerk
Westvleterendorp
8640 Westvleteren
(Vleteren)
Doorlopend open
tussen 10 en 12 uur
en 13.30 en 18 uur
Vertelmoment om
10.30, 15 en 16.30 uur*

Welke helden zijn er in Vleteren te vinden? Voor het antwoord op die vraag moet je op Erfgoeddag zeker naar de Sint-Martinuskerk in Westvleteren. Onze expo spit de geschiedenissen van de Vleterse helden grondig uit. Wat is feit en wat fictie? Tussendoor houden we ook vertelmomenten. We verklappen alvast dat de plaatselijke oorlogshelden, eendagshelden én verdoken helden aan bod zullen komen...

ZONNEBEKE

tentoonstelling

13

Helden voor één dag

Dienst Cultuur Zonnebeke
i.s.m. Zonnebeke Verbeeldt

*Verskillende locaties
in de gemeente
8980 Zonnebeke
Doorlopend open
tussen 10 en 18 uur*

We focussen op mensen die zich via hun beroep (zoals brandweerder), hun hobby of sportactiviteit in de kijker geplaatst hebben. Vaak raken die prestaties snel in de vergetelheid. Foto's zijn meestal het enige herinneringsmoment van zo'n glorieus moment. Op Erfgoeddag linken we de persoon aan een specifieke locatie. Vandaag krijg je de kans om via een parcours deze helden beter te leren kennen.

*Marcel Verduyn was een
beloftevolle renner uit Passendale.
Hij overleed op 19-jarige leeftijd.
(archief, 'WESTHOEK verbeeldt')*

**OOK TE
BELEVEN OP
ERFGOEDDAG**

POPERINGE

14

tentoonstelling

Helden in de Gasthuiskapel

Kunstacademie Poperinge

*Gasthuiskapel
Gasthuisstraat 3
8970 Poperinge
Doorlopend open tussen
10 en 18 uur, bekendmak-
ing van de grootste held
van Poperinge om 16 uur*

In de Gasthuiskapel in Poperinge loopt de tentoonstelling "Helden". Het is het resultaat van een creatieve samenwerking tussen leerkrachten van de Kunstacademie en leerlingen uit 14 basisscholen van Groot-Poperinge, Westouter en Woesten. Zij lieten zich inspireren door het thema helden en maakten reuzeninstrumenten, een animatiefilm, mythische monsters, heldenmonumenten, enz.

(Kunstacademie Poperinge)

????????

Heldenbos op de Brandhoek

????????

Op een terrein op de Brandhoek staan tientallen vogelverschrikkers als helden die de velden van heel de regio beschermen tegen rovend onheil. De vogelverschrikkers zijn gemaakt door meer dan duizend kinderen uit de zuidelijke Westhoek. Ze zijn zichtbaar van op de Expressweg en van op de Ieperseweg, twee wegen die Poperinge met Ieper verbinden. Zowaar een symbolische... euh, heroïsche plek!

(Kunstacademie Poperinge)

14

*Brandhoek
Tussen Expressweg
en de Ieperseweg*

(privécollectie, 'WESTHOEK verbeeldt')

MEER ERFGOED IN WESTHOEK-ZUID

[89]

SUSKEWIET - VINK JE MEE?

In 2012 zetten Cultuurdienst CO₇ en Erfgoedcel CO₇, in samenwerking met de gemeente Houthulst en de stad Harelbeke, de vinkensport in de kijker. De vinkenzetting kent een lange traditie, vele typische gebruiken en een rijke (beeld)taal. Al deze elementen komen aan bod tijdens de interactieve tentoonstelling die vanaf de zomer van 2012 in de zuidelijke Westhoek rondtrekt. Fotografen Michaël Depestele en Nyk Dekeyser en regisseur Peter Ghesquière geven de tentoonstelling een artistiek tintje. Maar dat is nog lang niet alles. De leerlingen van het kunstonderwijs uit de Heilige Familie (leper) werken dit schooljaar rond de vinkensport. Striptekenaar Geert Verscheure werkt een stripverhaaltje uit. Er is de dichtwedstrijd 'Ode aan de Vink'. Ten slotte wordt in samenwerking met jeugdhuis De Flodder in Langemark en de leperse jongeren van Hypnoiz op 29 september een muzikaal evenement georganiseerd.

Neem een kijkje op www.suskenieuws.be voor een uitgebreid overzicht van alle evenementen. Je kan ons ook telefonisch bereiken op het nummer 057 23 93 09 (Mathias Cheyns - Erfgoedcel CO₇) of 057 34 66 94 (Rosita Boussemaere - Cultuurdienst CO₇).

OPEN MONUMENTENDAG 2012

Tijdens Open Monumentendag, steeds op de tweede zondag van september, staat het onroerend erfgoed in de kijker. In 2012 vindt Open Monumentendag plaats op zondag 9 september rond het thema 'Muziek, woord en beeld'. Kunst en cultuur houdt de mens sinds eeuwen bezig. Getuigen hiervan: een muziekkiosk op het dorpsplein, een kunstenaarswoning, een standbeeld voor een dichter, een gezellig cinemazaaltje,... Benieuwd naar de monumenten en de activiteiten die in de zuidelijke westhoek centraal staan op Open Monumentendag? Vanaf augustus kun je op www.cultuurdienstco7.be het volledige overzicht bekijken en jouw persoonlijke programma samenstellen.

ACTIVITEITEN OP 22 APRIL 2012

- 1 (tentoonstelling) Tien om te zien: Ieperse helden laten zich gelden [00]
- 2 (rondleiding) Ieperse helden in de kijker. [00]
- 3 (stoet) Ere aan onze helden [00]
- 4 (wandeling) Gesneuveld voor het vaderland [00]
- 5 (tentoonstelling) Hemelse helden [00]
- 6 (tentoonstelling) Wie wordt de grootste held van Poperinge? [00]
- 7 (theatervoorst.) De volkse heiligverklaring van Carolus Verhelst [00]
- 8 (tentoonstelling) Een stille held: E.H. Boerhave [00]
- 9 (wandeling) Held/anti-held op de Kemmelberg [00]
- 10 (wandeling) Nieuwkerkse helden achterna [00]
- 11 (tentoonst.) Olympische & andere helden in Langemark-Poelkapelle [00]
- 12 (tentoonstelling) Vleterse helden [00]
- 13 (tentoonstelling) Helden voor één dag [00]

- 14 (tentoonstelling) Helden in de Gasthuiskapel [00]
- 14 (?????????) Heldenbos op de Brandhoek [00]

